

PLANI LOKAL PËR MENAXHIMIN E MBETURINAVE TË VËLLIMSHME

KOMUNA RAHOVEC

2020

TABELA E PËRMBAJTJES

Parathënie nga Kryetari i Komunës	4
Shkurtesat.....	5
Përkufizimet e Mbeturinave	6
1. HYRJE DHE KONTEKSTI NACIONAL PËR MENAXHIMIN E MBETURINAVE	8
1.1 Qëllimi i planit	8
1.2 Historiku kombëtar i menaxhimit të mbeturinave.....	8
1.3 Politikat, strategjia dhe korniza ligjore kombëtare	9
1.4 Rolet dhe përgjegjësitë në nivel rajonal dhe lokal	10
2. KONTEKSTI LOKAL, KORNIZA STRATEGJIKE DHE PROFILI I KOMUNËS.....	11
2.1 Konteksti lokal i menaxhimit të mbeturinave	11
3. HARTIMI I PLANIT PËR MENAXHIMIN E QËNDRUESHËM TË MBETJEVE TË VËLLIMSHME	13
3.1 Fushëveprimi i planit.....	13
3.2 Planifikimi strategjik (vizioni dhe objektivat)	13
3.3 Objektivat.....	14
3.4 Hartimi i planit.....	14
3.5 Identifikimi i lokacionit.....	15
3.6 Hartimi i planit për qendren e grumbullimit në Komunën e Rahovecit	16
4 ANALIZA E SITUATËS AKTUALE	17
4.1 Gjendja aktuale e menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme.....	18
5 PLANI MBI NDËRTIMIN DHE ORGANIZIMIN E QENDRES PËR MBETURINA TË VËLLIMSHME	22
5.1 Koncepti i qendrave të grumbullimit	22
5.2 Modalitet e operimit.....	23
5.3 Përcaktimi i materialeve	24
5.4 Skenarët e funksionalizimit të QGMV	25
6 KRITERET PËR PROJEKTIMIN DHE NDËRTIMIN E QGMV	26
6.1 Metodat e depozitimit të mbeturinave	26
6.2 Specifikimi i kostove të pajisjeve për funksionalizimin e QGMV.....	28
6.3 Operimi dhe Mirëmbajtja.....	31
6.4 Kushtet teknike dhe operationale	32
7 PLANI I VEPRIMEVE.....	34

LISTA E FIGURAVE

Figura1: Vendndodhja e Komunës së Rahovecit në Kosovë	11
Fig. 2: Pamja e lokacionit me Google My Maps për QGMV, Rahovec;	15
Fig. 3: Lokacioni për QGMV, Rahovec;	16
Fig. 4: Harta e Pozitës gjeografike të komunës së Rahovecit sipas Ndarjeve administrative	17
Fig.5: Harta e krahasuese e vendodhjes së deponive ilegale, Komuna e Rahovecit (verifikimi 2020)	19
Fig 6: Harta e llojeve dhe përbërjes së mbeturinave sipas prezencës së deponive ilegale, Komuna e Rahovecit (verifikimi 2020)	21
Fig 7: Llojet e mbetjeve të vëllimshme	25
Figura 8: Foto ilustruese e QGMV	29
Figura 9: Foto ilustruese e makinerisë së përdorur	31

LISTA E TABELAVE

Tabela 1. Statistika mbi numrin e popullsisë për Komunën e Rahovecit	17
Tabela 2. Numri i deponive sipas raportit të fundit i AMMK 2020 për vlerësimin e vitit kalendarik 2019	20
Tabela 3: Zërat e kostove për ndërtimin e lokacionit të qendres	30
Tabela 4: Zërat e kostove për ndërtimin e hapësirës së shkarkimit të mbeturinave të vëllimshme/riciklueshme	31
Tabela 5. Vlerësimi i kostove për operimin dhe mirëmbajtjen e QGMV	32
Tabela 6. Planifikimi i zbatimit të planit, komuna Rahovec	35

Parathënie nga Kryetari i Komunës

Të nderuar qytetarë të Komunës së Rahovecit,

Plani lokal për menaxhimin e mbeturinave të vëllimshme përmes ndërtimit dhe funksionimit të qendrës për grumbullimin, trajtimin dhe magazinimin e mbeturinave të kësaj kategorie është i një rëndësie të veçantë për Komunën e Rahovecit.

Komuna është e angazhuar që nëpërmjet këtij plani t'i kontribuojë zbatimit të politikës të BE së dhe arritjes së objektivave kombëtare të Republikës së Kosovës për mbeturinat, mbrojtjen e mjedisit dhe shëndetin e njerëzve. Nëpërmjet një menaxhimi të qëndrueshëm dhe të përgjegjshëm të mbeturinave sipas llojeve të tyre, do të adresojmë sfidat që ndërlidhen me menaxhimin e mbeturinave të vëllimshme dhe krijimin e kushteve për grumbullimin e veçantë, trajtimin dhe riciklimin e tyre.

Jemi të vetëdijshëm se zbatimi i këtij plani ambicioz do të ofrojë zgjidhje për komunën e Rahovecit lidhur me menaxhimin e mbeturinave të vëllimshme duke ofruar kushte për qytetarë që ti deponojnë në formë të organizuar ato si dhe duke mbrojtur vlerat e mjedisit të pastër në komunën tonë.

Ne inkurajojmë qeverinë, donatorët dhe shoqërinë civile që të mbështesin Komunën tonë në arritjen e objektivave sipas planit dhe realizimin e misionit të komunës për ofrimin e shërbimeve cilësore për qytetarë.

Ndërkohë, si komunë do të punojmë në vazhdimësi për të krijuar kushte për të rritur kulturën e ruajtjes së mjedisit dhe mbështetjen ndaj iniciativave reduktuese dhe ricikluese.

Për realizimin e këtij plani, dua të falënderoj organizatën joqeveritare Green Art Center –Prishtina (GAC) për mbështetje dhe përkrahjen e vazhdueshme profesionale për përmirësim të gjendjes mjedisore në komunën e Rahovecit dhe hartimin e planeve konkrete në menaxhim të qëndrueshëm të mbeturinave me rëndësi të veçantë për komunën tonë.

Kryetari i Komunës

Smajl Latifaj

Shkurtesat

AKMM	Agjencioni për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës
ASK	Agjensia e Statistikave të Kosovës
BE	Bashkimi Evropian
DSHP	Drejtorja e Shërbimeve Publike
GAC	Green Art Center-Prishtina
KMDK	Kompania për Menaxhimin e Deponive në Kosovë
MEA	Ministria e Ekonomisë dhe Ambjentit
QGMV	Qendra për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme
PKMM	Plani Komunal për Menaxhimin e Mbeturinave
PMMI	Plani lokal i Menaxhimit të Mbeturinave Inerte
SRKMM	Strategjinë e Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave

Përkufizimet e Mbeturinave

Përkufizimet që janë përdorur në këtë document janë ato që janë përdorur në Ligjin Nr.2012/04-L-060 për Mbeturinat.

Bio-mbeturinë – mbeturinat biodegraduese nga kopshtet, parqet, ushqimet dhe mbeturinat e kuzhinës nga familjet, restorantet, objektet turistike, shitoret me pakicë dhe mbeturinat engjashme nga implantet për përpunimin e ushqimit.

Deponi – vendi i caktuar dhe rregulluar për mbeturina, ku do të vendosen mbeturinat nën apo mbi sipërfaqe të tokës.

Deponim përfundimtar i mbeturinave – operimet të cilat ofrojnë zgjidhje përfundimtare për mbeturinat të cilat nuk mund të ripërdoren apo përpunohen, duke mos rrezikuar mjedisin apo shëndetin e njeriut.

Deponim – çdo operim i cili nuk është përpunim, as në rastet kur operimi ka për pasojë sekondare rikuperimin e substancës apo energjisë.

Kompostim – trajtim i mbeturinave të biodegradueshme nën veprimin e mikroorganizmave në prezencën e oksigjenit, i cili kryhet me qëllim të prodhimit të kompostit nën kushte të kontrolluara.

Konsumator – personi icili ka lidhur kontratë për shërbime me ofruesin e shërbimeve ose merr shërbime të caktuara sipas Ligjit Nr. 04/L-060 "Për Mbeturinat", Republika e Kosovës.

Kullim – çdo lëng që rrjedh ose i shpërlarë nga mbeturinat e deponuara dhe që shkarkohet nga deponia ose gjendet brenda deponisë.

Liçenca për menaxhimin e mbeturinave – leje me shkrim e cila lëshohet me vendim të Ministrisë, me të cilën vërtetohet se janë plotësuar kushtet sipas Ligjit Nr. 04/L-060 "Për Mbeturinat", Republika e Kosovës.

Mbeturinë – substancë apo objekt që prodhuesi apo zotëruesi e hedh, ka për qëllim ta hedhë apo është i detyruar ta hedhë.

Mbeturina industriale – mbeturinat të cilat krijohen nga aktivitetet, proceset industriale, prodhimtari artizanale dhe veprimtari të tjera prodhuese.

Mbeturina inerte – mbeturinat të cilat nuk pësojnë ndonjë ndryshim të rëndësishëm fizik, kimik dhe biologjik në vendet ku janë deponuar si:

i. Mbeturina inerte që nuk treten, nuk ndizen ose nuk reagojnë fizikisht apo kimikisht, nuk zbërthehen biologjikisht në kontakt me materietë tjera dhe nuk ndikojnë në mënyrë të ndjeshme në mjedisin dhe shëndetin e njeriut;

ii. I tërë kullimi dhe përmbajtja ndotëse e mbeturinës, mbetjet ekotoksike duhet të jenë të vlerës së papërfillshme dhe të mos rrezikojnë cilësinë e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore.

Mbeturina komerciale – mbeturinat të cilat vijnë nga objektet që përdoren për qëllimet e tregut ose biznesit, sportit, edukimit, rekreacionit, por nuk përfshihen mbeturinat industrial.

Mbeturina komunale – mbeturina nga amvisëritë dhe mbeturina nga aktivitetet e tjera të cilat, për shkak të përbërjes dhe natyrës së tyre, janë të ngjashme me ato të amvisërisë.

Mbeturina medicinale – mbeturina të cilat krijohen gjatë kryerjes së shërbimeve medicinale.

Mbeturina të parrezikshme – mbeturinat që nuk paraqesin rrezik për mjedisin dhe shëndetin e njeriut dhe që nuk posedojnë karakteristika të mbeturinave të rrezikshme.

Mbeturina të rrezikshme – mbeturinat që paraqesin një apo më shumë veti të rrezikshme.

Mbeturina të veçanta – mbeturinat të cilat për nga natyra e krijimit dhe trajtimit konsiderohen të veçanta.

Mbeturina të vëllimshme – *mbeturinat me përmasa të mëdha fizike nga pajisjet dhe makineritë, grumbullimi, transportimi dhe largimi i të cilave bëhet në mënyrë të veçantë.*

Mbledhje – mbledhje dhe transportim i mbeturinave duke përfshirë klasifikimin paraprak në lloje dhe magazinimin e mbeturinave për qëllime të bartjes deri në objektin për trajtim ose deponim të mbeturinave.

Mbledhje e ndarë – nënkupton mbledhjen, kur grumbullimi i mbeturinave bëhet në mënyrë të ndarë në lloje, të klasifikuar sipas natyrës dhe pajisjeve për të lehtësuar trajtimin specifik.

Menaxhim i mbeturinave – aktivitetet për evitimin dhe reduktimin e prodhimit të mbeturinave dhe ndikimit të tyre në mjedis dhe shëndetin e njeriut, mbledhjen, transportin, trajtimin, ripërdorimin, përpunimin, riciklimin dhe deponimin përfundimtar të mbeturinës, përfshirë monitorimin dhe kujdesin edhe pas kryerjes së këtyre aktiviteteve.

Parandalim – masat e ndërmarra para se substanca, materiali apo produkti të bëhet mbeturinë, për të redukuar:

i. sasinë e mbeturinës, përfshirë ri-shfrytëzimin e produkteve ose zgjatjen e jetëgjatësisë së produkteve;

ii. efektet negative të mbeturinave për mjedisin dhe shëndetin e njeriut;

iii. përmbajtjen e substancave të dëmshme në materiale dhe produkte.

Përdorimi i mbeturinave – çdo operim, veprimtari që kryhet për qëllime riciklimi ose ripërdorimi të mbeturinave, pjesërisht ose në tërësi, duke përfshirë edhe çdo aktivitet të specifikuar.

Përpunim i mbeturinave – operim, rezultati kryesor i të cilit është vënia në shërbim e mbeturinave për qëllime të dobishme, duke zëvendësuar materialet e tjera të cilat përndryshe do të duhej të përdreshin për të plotësuar një funksion të caktuar, apo përgatitja e mbeturinës për të plotësuar ato funksione në ndonjë impiant apo në ekonominë e gjerë.

Person – person fizik ose juridik i cili është i involvuar në mënyrë të drejtpërdrejtë ose tërthorazi në proceset për menaxhimin e mbeturinave.

Prodhuksi mbeturinës – çdo person, veprimtaria e të cilit krijon /prodhon mbeturinë ose çdonjëri që merret me para-procesim, përzierje apo operime të tjera që rezultojnë në ndryshimin e natyrës apo përbërjen e mbeturinës.

Riciklim – çdo operim i përpunimit nga i cili materialet mbeturinë janë rikthyer në produkte, materiale, substance, qoftë si origjinale apo për qëllime tjera. Kjo përfshin rikthimin e materialeve organike, por nuk përfshin përfitimin e energjisë dhe ripërpunimin në materiale që përdoren si karburante apo për operimet e mbulimit të mbeturinave.

Ri-përdorim – çfarëdo operimi me të cilin çdo produkt apo komponent, i cili nuk është mbeturinë, përdoret përsëri për të njëjtin qëllim për të cilin është destinuar.

Stabilizim i mbeturinës – çdo trajtim i mbeturinës me metodën e caktuar me qëllim të zvogëlimit të ndikimeve negative për mjedisin dhe shëndetin e njeriut.

Zotëruesi mbeturinës – prodhuksi i mbeturinës apo personi që e posedon mbeturinë.

1. HYRJE DHE KONTEKSTI NACIONAL PËR MENAXHIMIN E MBETURINAVE

1.1 Qëllimi i planit

Plani për trajtimin e mbeturinave të vëllimshme i komunës së Rahovecit është dokument planifikimi që e mundëson zbatimin e Strategjisë së Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave dhe Planin e Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave në nivel lokal, duke i kontribuar zbatimit të politikave dhe përmbushjes së objektivave kombëtare. Ai po ashtu synon:

- i) Mbledhjen e të dhënave për mbeturinat komunale, duke e ofruar një përshkrim të rrjedhave të mbeturinave dhe përgjegjësi, karakteristikave dhe vëllimeve të mbeturinave që duhet të menaxhohen dhe një përkufizim të shtrirjes gjeografike të planit,
- ii) Një vlerësim të skemave aktuale të mbledhjes së mbeturinave, duke e përkufizuar bazën e shërbimeve dhe aktivitetëve aktuale për menaxhimin e mbeturinave,
- iii) Opsionet e menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme që do ta mundësonin mbledhjen dhe përpunimin e kësaj rryme të mbeturinave sipas objektivave kombëtare dhe kontekstit lokal,
- iv) Shërbimin cilësor, duke i përcaktuar mënyrat dhe instrumentet që e garantojnë një cilësi të tillë,
- v) Kornizën institucionale, organizative dhe rregullatore, duke i rekomanduar masat dhe instrumentet për përmirësimin e komponentëve organizativë, kontributet publike dhe private dhe përgjegjësitë për mbledhjen, transportimin, riciklimin dhe trajtimin e mbeturinave,
- vi) Nevojat financiare dhe investimet, duke i përkufizuar ato që janë të nevojshme për realizimin dhe ofrimin e qëndrueshëm të shërbimeve të menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme komunale, dhe
- vii) Burimet financiare për investime dhe një strategji për Komunën e Rahovecit që i mbulon shpenzimet, duke e krijuar një mjedis të favorshëm për ta siguruar financimin nga qeveria dhe nga burimet e jashtme.

1.2 Historiku kombëtar i menaxhimit të mbeturinave

Sipas Ligjit Nr. 04/I-060 për Mbeturinat dhe Strategjisë Kombëtare për Menaxhimin e Mbeturinave, komunat e Kosovës janë përgjegjëse për hartimin e planeve komunale të tyre për menaxhimin e mbeturinave, të cilat do të duhet të trajtojnë:

- sasinë dhe llojet e mbeturinave që pritet të krijohen dhe origjinën e mbeturinave të cilat do të shfrytëzohen, ose deponohen sipas planit, në vendin e caktuar,
- programin për mbledhjen e mbeturinave komunale nga amvisëritë, mbeturinat komerciale dhe mbeturinat industriale,
- programin për mbledhjen, grumbullimin dhe ndarjen e mbeturinave të rrezikshme nga mbetjet e tjera, ose ndarjen e llojeve të mbeturinave,

- propozimet për teknikat e mundshme për ripërdorimin dhe riciklimin e komponentëve të ndryshme nga mbeturinat komunale,
- programin për vetëdijesimin publik dhe edukimin në lidhje me menaxhimin e mbeturinave,
- përshkrimin e lokacioneve për pajisjet dhe objektet për trajtimin dhe largimin e mbeturinave, përfshirë kushtet teknike të nevojshme për dizajnimin e objekteve të reja,
- parallogaritjen e shpenzimeve të menaxhimit të mbeturinave dhe burimet e financimit për realizimin e projekteve të planifikuara, dhe
- mundësitë për bashkëpunimin midis dy apo më shumë komunave.

Komunat në tërë Kosovën përballen me një sfidë të madhe në ofrimin e shërbimeve për qytetarët e tyre. Përpos detyrave të tjera në spektrin e politikave socio ekonomike në nivel lokal, mbetet kompetencë e komunave që të përmirësojnë infrastrukturën dhe t'i furnizojnë banorët e tyre me ujë, rrymë, shërbime shëndetësore, mbrojtje të mjedisit dhe transport.

Standardet e përmirësuara për mbledhje të ndarë, trajtim dhe largim të mbeturinave nënkuptojnë se do të çojnë në rritje të shpenzimeve për ofrimin e këtyre shërbimeve. Prandaj, sfidë është që të krijohen zgjidhje që i përmirësojnë standardet e shërbimit dhe që i minimizojnë ndikimet negative dhe ekonomike për qytetarë, dhe që, në të njëjtën kohë, mbështeten nga popullata dhe mund të realizohen në kuadër të strukturave dhe kushteve aktuale.

1.3 Politikat, strategjia dhe korniza ligjore kombëtare

Qeveria e Kosovës është e angazhuar në procesin e anëtarësimit në BE dhe për këtë qëllim Ministria e Ekonomisë dhe Ambjentit (MEA) është duke punuar drejt përafrimit dhe adoptimit të legjislacionit të shtetit të Kosovës në përputhje me instrumentet legjislative të BE-së.

Korniza ligjore për menaxhimin e mbeturinave në Kosovë është pjesërisht e harmonizuar me Acquis të Bashkimit Europian (BE) për sektorin e mbeturinave. Aktualisht, Ministria e Ekonomisë dhe Ambjentit është duke bërë përpjekje për harmonizim të plotë, ku qëllimi kryesor i kornizës aktuale ligjore për menaxhimin e mbeturinave është reduktimi i gjenerimit të mbeturinave, ripërdorimi i elementeve të ripërdorshme të mbeturinave, parandalimi i ndikimeve negative të mbeturinave në mjedis dhe shëndetin e njeriut; si dhe deponimi i mbeturinave në mënyrë miqësore ndaj mjedisit.

Ministria e Ekonomisë dhe Ambjentit posedon Planin Kombëtar dhe Strategjinë Kombëtare të Menaxhimit të Mbeturinave si dhe është në proces të finalizimit të Strategjisë së Re Kombëtare për Menaxhim të Mbeturinave. Në vijueshmëri, Sipas Ligjit 04-L-060(neni 9), kjo strategji përmban:

- Një përshkrim dhe vlerësim të gjendjes aktuale të menaxhimit të mbeturinave;
- Caqet dhe masat themelore për menaxhimin e mbeturinave;
- Masat që duhet të merren për menaxhimin e mbeturinave komunale të ngurta dhe mbeturinat e parrezikshme;
- Masat që duhet të merren për menaxhimin e mbeturinave të rrezikshme;
- Udhëzimet për përpunimin dhe trajtimin e mbeturinave në përputhje me parimet e mbrojtjes së mjedisit;
- Udhëzimet për ruajtjen e sigurt apo largimin e mbeturinave;
- Udhëzimet për masat e sigurisë dhe prodhimin dhe standardet administrative teknike për t'i arritur qëllimet për menaxhimin e mbeturinave;
- Nevojat afatgjata të Republikës së Kosovës në fushën e menaxhimit të të gjitha llojeve të mbeturinave sipas këtij ligji.

Plani strategjik përpilohet nga MEA-a në bashkëpunim me ministritë dhe autoritetet e tjera kompetente, aprovohet nga qeveria për një periudhë dhjetëvjeçare dhe rishikohet çdo pesë vjet.

Ligji kryesor që rregullon sektorin e mbeturinave në Kosovë është Ligji nr. 04/L-060 për mbeturinat ("Ligji për mbeturinat"). Ky ligj është veçanërisht i rëndësishëm kur shpjegohet rregullimi i sektorit të mbeturinave në Kosovë në raport me ligjet e tjera, veçanërisht ato që adresojnë krijimin, menaxhimin dhe udhëheqjen e ndërmarrjeve publike (p.sh.harmonizimi me: Ligji për Ndërmarrjet Publike dhe Ligji për Shoqëritë Tregtare). Ligji 04-L-060 për mbeturinat ("Ligji për mbeturinat") ndër të tjerash ka për qëllim:

- i) Evitimin dhe reduktimin sa më të madh të mundshëm të gjenerimit të mbeturinave,
- ii) Ripërdorimin e komponentëve të përdorshëm nga mbeturinat,
- iii) Zhvillimin e qëndrueshëm përmes mbrojtjes dhe ruajtjes së resurseve natyrore,
- iv) Parandalimin e ndikimeve negative të mbeturinave në mjedis dhe në shëndetin e njeriut, dhe
- v) Deponimin përfundimtar të mbeturinave në mënyrë të pranueshme mjedisore.

Ligje të tjera që në një farë mënyre ndikojnë në rregullimin e sektorit të mbeturinave përfshijnë:

- 1. Ligji Nr. 03/L-040 për Vetëqeverisjen Lokale ("Ligji për Vetëqeverisjen Lokale");
- 2. Ligji Nr. 03/L-087 për Ndërmarrjet Publike, i ndryshuar nga ligjet që ndryshojnë Ligjin për Ndërmarrjet Publike Ligji nr. 05/L-009 dhe Nr. 04/L-111 ("Ligji për NP");
- 3. Ligji Nr. 02/L-123 për Shoqëritë Tregtare, i ndryshuar dhe plotësuar nga Ligji Nr. 04/L-006 ("LSHT");
- 4. Ligji Nr. 04/L-042 për Prokurimin Publik në Republikën e Kosovës, i ndryshuar dhe plotësuar nga ligjet që ndryshojnë dhe plotësojnë Ligjin për Prokurimin Publik në Republikën e Kosovës nr. 04/L-237 i vitit 2014, 05/L-068 i vitit 2016 dhe nr. 05/L-092 i vitit 2016 ("Ligji për PP");
- 5. Ligji Nr. 04/L-045 për Partneritet Publiko-Privat ("Ligji për PPP");
- 6. Ligji Nr. 04/L-024 për Ndhimën Shtetërore ("Ligji për Ndhimën Shtetërore");
- 7. Ligji Nr. 03/L-025 për Mbrojtjen e Mjedisit ("Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit");
- 8. Ligji Nr. 04/L-174 për Planifikim Hapësinorë ("Ligji për Planifikim Hapësinorë");

9. Ligjet tjera që kanë ndikim të kufizuar në rregulloren e menaxhimit të mbeturinave përfshijnë:

Ligji për Ndërtim, Ligji për Vlerësimin Strategjik Mjedisor, Ligji mbi Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis, Ligji për Ujëra, Ligji për Kimikatet, Ligji për Parandalimin dhe Kontrollin e Ndotjes, Ligji për Produktet Biocide, Ligji për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja, Ligji për Mbrojtjen e Natyrës dhe Ligji për Veprimtarinë e Ofruesve të Shërbimeve të Ujësjetës, Kanalizimeve dhe Mbeturinave. Komponentët kryesorë të këtyre mbeturinave janë: guri, betoni, tulla, komponentë hekuri, komponentë plumbi, komponentë elektrik, etj.

10. Udhëzime administrative nënligjore që kanë të bëjnë me menaxhimin e mbeturinave, duke përfshirë:

- Draft/2015, Menaxhimi i mbeturinave nga ndërtimi dhe rrënimi i ndërtesave (qershor 2015)
- 15/2012, Menaxhimi i deponive të mbeturinave (dhjetor 2012)
- 19/2012, Menaxhimi i automjeteve mbeturinë dhe komponentëve të tyre (gusht 2012)
- 20/2012, Eksportimi, importimi dhe transiti i mbeturinave (gusht 2012)
- 23/2012, Menaxhimi i gomave të përdorura dhe mbeturinë (dhjetor 2012)
- 05/2013, Menaxhimi i vajrave të përdorura dhe mbeturinë (nëntor 2014).
- 13/2013, Katalogu shtetëror i mbeturinave (qershor 2013)

16/2013, Vlerat kufitare të koncentrimave për komponentët e rrezikshme në mbeturina (qershor 2012)

22/2013, Menaxhimi i mbeturinave mjekësore dhe të veterinarisë (nëntor 2014)

07/2014, Kompetencat e mbajtësve, prodhuesve dhe importuesve të mbeturinave (prill 2014)

09/2014, Licenca për Menaxhimin e Mbeturinave (nëntor 2014)

1.4 Rolet dhe përgjegjësitë në nivel rajonal dhe lokal

Ministria e Ekonomisë dhe Ambjentit është organi kombëtar që e udhëheq hartimin e politikave, zbatimin e ligjit dhe mbikëqyrjen e aktiviteteve për mbrojtje të mjedisit, përfshirë menaxhimin e mbeturinave, burimeve të ujit, ajrit, dheut dhe biodiversitetit. Sipas Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit, raporti mi për mjedisin është detyrë dhe përgjegjësi e Agjencisë për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës, AK MM-së.

Sipas Ligjit për Vetëqeverisjen Lokale, komunat i ushtrojnë kompetencat e tyre brënda juridiksionit të tyre për t'i arritur disa qëllime dhe për të ofruar shërbime për qytetarët e tyre. Mirëmbajtja dhe ofrimi i shërbimeve publike dhe komunale, përfshirë menaxhimin e mbeturinave janë pjesë e kompetencave vetanake të komunave. Në Komunën e Rahovecit, Drejtoria e Shërbimeve Publike është përgjegjëse për menaxhimin e mbeturinave, shërbime këto që ofrohen nga Ndermarrja Publike "Ekoregjioni"¹ me njësinë e saj "Ambienti" mbulon territorin e Rahovecit dhe kompania private "Ekodrinia".

Figura 1. Vendndodhja e Komunës së Rahovecit në Kosovë

Operatorët e autorizuar nga komuna e Rahovecit janë kompania Regjionale e mbeturinave "Ekoregjioni" SH.A me njësinë e saj publike "Ambienti", ku komuna e Rahovecit është aksionere me 8% të aksioneve në kompaninë regjionale dhe e cila shërben në **Zonën I** në **6589 klientë**, si edhe kompania p

private "Ekodrinia", e cila shërben në **Zonën II** në rreth **4110 klientë**. Të dhënat e raportuara janë të dhëna të ofruara prej komunës së Rahovecit për vitin referent 2020. Krahas tjerash, të dyja këto kompani i dërgojnë mbeturinat komunale të grumbulluara në Deponinë Regjionale në Landovicë në distancë rreth 27 km, deponi kjo që menaxhohet prej Kompanisë për Menaxhim të Deponive në Kosovë.

2. KONTEKSTI LOKAL, KORNIZA STRATEGJIKE DHE PROFILI I KOMUNËS

2.1 Konteksti lokal i menaxhimit të mbeturinave

Sipas Ligjit për Mbeturinat, përgjegjësitë dhe detyrat e komunave për sa i përket menaxhimit të mbeturinave përfshijnë:

- Krijimin e sistemit për menaxhimin e mbeturinave sipas parimit të hierarkisë për menaxhimin e mbeturinave - ve për territorin e tyre, hartimin e planit lokal të veprimit për menaxhimin e mbeturinave, sipas nenit 10 të këtij ligji dhe krijimin e kushteve për zbatimin e tij,
- Hartimin e një raporti vjetor për menaxhimin e mbeturinave,
- Rregullimin e përgjegjësiave dhe detyrimeve për kryerjen e shërbimeve për menaxhimin e mbeturinave, zbatimin e tyre dhe organizimin e menaxhimit të mbeturinave në territorin e tyre,
- Mirëmbajtjen dhe mbajtjen e një sistemi të informimit publik dhe raportimin për punët e kryera siç është paraparë me këtë ligj dhe me aktet ligjore të tjera për menaxhimin e mbeturinave,
- Zbatimin e procedurave të prokurimit për përzgjedhjen e personave të licencuar për mbledhjen, depozitimin dhe transportimin e mbeturinave të ngurta komunale në territorin e saj,
- Evidentimin e vendeve të ndotura në territorin e tyre, hartimin e projekteve për sanimin e tyre me shënimet për lokacionin, karakteristikat hapësinore gjeometrike, llojin e ndotjes, sasinë e mbeturinave, afatet për përmirësimin e gjendjes dhe shënimet e tjera me rëndësi për realizimin e projekteve, dhe
- Mbikëqyrjen dhe kontrollimin e aktiviteteve të menaxhimit të mbeturinave në territorin e tyre përmes inspektorëve komunal të mjedisit.

Neni 10 i këtij ligji i përcakton komponentët e planit komunal, duke përfshirë, mes tjerash, informatat për sasinë dhe llojet e mbeturinave, qëllimet dhe caqet e reduktimit të mbeturinave, programet për mbledhjen dhe depozitimin e mbeturinave të amvisërisë, mbeturinave komerciale, industriale dhe të rrezikshme, ndarjen, riciklimin dhe kompostimin të mbeturinave, vetëdijësimin publik, masat dhe shpenzimet e tyre për menaxhimin e mbeturinave.

Rolet dhe përgjegjësitë e organeve komunale në menaxhim të mbeturinave për komunën e Rahovecit janë të ndara sipas kompetencave të paraqitura si më poshtë:

- Komuna kontraktin operatorët (publik apo privat) për aktivitetet e Menaxhimit të Mbeturinave, duke u bazuar në ligjin përkatës.

Drejtoria për Shërbime Publike a) Menaxhon projektet komunale të parapara me buxhet nga lëmi i infrastrukturës të ujit, kanalizimit dhe hapësirës publike .

b) Është përgjegjëse për ofrimin e shërbimeve publike komunale, përfshirë: furnizimin me ujë, kanalizim, mirëmbajtjen e rrugëve, transportin lokal, ngrohjen lokale, tregjet, varrezat, hapësirat publike, p arqet, mirëmbajtjen e pastërtisë dhe rregullimit të qytetit dhe vendbanimeve tjera, ndërmarrjen e m asave për mbrojtjen nga zjarri dhe fatkeqësitë natyrore dhe kryen punët tjera të përcaktuara me ligj

Drejtorja për Buxhet dhe Financa planifikon, përcakton obligimet në bazë të rregulloreve komunale të subjekteve të caktuara në Komunë, shkallën e ngarkesës (tarifën) nga lëmi i tatimit në pronë, tak save dhe gjobave komunale.

Drejtorja për Urbanizëm Planifikim dhe Mbrojtje e Mjedisit a) Përpunon kërkesat për lëshimin e leje ve ndërtimore dhe përcakton kushteturbanistike për zbatimin e planit hapësinor, planin urbanistik, planet e rregullimit, planit të parcelimit, vijës së rregullimit dhe ndërtimit,

b) Lëshon lejet e ndërtimit, lejet e përdorimit dhe shfrytëzimit, cakton komisione përmbikëqyrjen të objekteve, jep pëlqimet e rregullimit të infrastrukturës,

c) Menaxhon projektet komunale të paraparë me buxhet nga lëmi i urbanizmit.

Drejtorja e Inspeksionit a) Në kuadër të Drejtorisë për inspekcion e që janë në përgjegjësi të Komun ës sipas dispozitave ligjore kryhen punët e inspektimit të tregut, sanitar, trafikut, ndërtimtarisë, bujq ësisë, veterinisë, shërbimet komunale, hidroekonomisë dhe inspektimet tjera komunale të përcaktu ara me ligj.

b) Ndërmerr procedurat ligjore, në kuadër të inspektimit nga sferat e inspektimit komunal në proce durë administrative dhe gjyqësore.

c) Kryen edhe punët tjera të përcaktuara me Ligjin.

Operatorët e autorizuar nga komuna e Rahovecit janë Ndermarrja Publike “Ekoregjioni”¹ me njësinë e saj “Ambienti” mbulon territorin e Rahovecit dhe kompania private “Ekodrinia”.

3. HARTIMI I PLANIT PËR MENAXHIMIN E QËNDRUESHËM TË MBETJEVE TË VËLLIMSHME

3.1 Fushëveprimi i planit

Komuna e Rahovecit ka si synim që të përmirësojë procesin e menaxhimit të mbeturinave komunale në mënyrë efektive dhe të qëndrueshme. Referuar kompetencave, Komuna e Rahovecit planifikon zbatimin e reformave në sektorin e menaxhimit të mbeturinave me qëllim rritjen e efikasitetit të përdorimit të burimeve financiare duke marrë në konsideratë planifikimet konkrete që adresojnë menaxhimin e rrymave të ndryshme të mbeturinave dhe inkurajojnë ndarjen e tyre në burim dhe mbledhjen e diferencuar për të nxitur Riciklimin, Ripërdorimin dhe për rrjedhojë Reduktimin e mbeturinave që depozitohen në venddepozitimin (deponinë) e trajtimit përfundimtar, krahas sigurimit të një shërbimi më cilësor për qytetarët.

Në kuadër të bashkëpunimit, Green Art Center-Prishtina ka për qëllim që të mbështesë Komunën e Rahovecit që të identifikojë dhe të hartojë një plan për organizimin e menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme përmes një koncepti të financueshëm, si dhe të planifikojë një plan operimi, pasi të ketë identifikuar dhe të ketë siguruar pajisjet e nevojshme për ta bërë qendren e trajtimit të këtij fraksioni të mbeturinave një objekt funksional me qëllim organizimin e duhur të fraksionit të mbeturinave të vëllimshme që derivojnë sipas rrymës së mbeturinave që gjenerohen në komunë, duke synuar eliminimin e deponive ilegale në komunën e Rahovecit, optimizimin e kostove të transportit të

mbeturinave që grumbullohen në këtë komunë për në deponinë rajonale, si dhe nxitjen e procesit të reduktimit dhe riciklimit të materialeve të depozituara në kuadër të planeve të Komunës për të filluar me grumbullimin e diferencuar të mbeturinave.

Ky plan do të përqendrohet vetëm në trajtimin e mbeturinave të vëllimshme që derivohen prej aktiviteteve të gjeneruesve të mbeturinave në komunën e Rahovecit.

3.2 Planifikimi strategjik

Hartimi i planit për menaxhimin e mbeturinave të vëllimshme përmes ndërtimit të qendrave të grumbullimit është një dokument planifikimi strategjik, i cili mundëson zbatimin e politikave kombëtare të mbeturinave në nivel lokal, përmes ofrimit të zgjidhjeve për trajtimin e këtij fraksioni të mbeturinave duke stimuluar grumbullimin e organizuar dhe rekuperimin e materialeve që derivojnë nga ky lloj i mbetjeve në Komunën e Rahovecit.

Ky dokument mundëson planifikimin e veprimeve për të ardhmen për këtë fraksion të mbeturinave, si edhe njëkohësisht krijon një qëndrim të përbashkët midis akterëve të ndryshëm për menaxhimin e mbeturinave në nivel lokal.

Koncepti për ndërtimin e qendres së grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme (QGMV) do të jetë i orientuar në veprime konkrete dhe të detajuara në lidhje me sistemin e trajtimit të mbeturinave të vëllimshme ofrimit të zgjidhjeve për funksionalizimin e qendres që do të trajtojë këtë fraksion të mbeturinave.

Qëllimi i planit është parashtrimi i qartë i politikave të menaxhimit të mbeturinave në nivel lokal, duk e harmonizuar interesat e të gjithë akterëve dhe publikut, të cilit ky shërbim i ofrohet për të siguruar një menaxhim më efikas dhe të qëndrueshëm, ku do të krahasohen dhe vlerësohen të gjitha opsionet e mundshme, duke përfshirë aktivitetet që synojnë rekuperimin dhe riciklimit e materialeve që vijnë nga kjo kategori e mbetjeve.

Më konkretisht, plani ka si qëllim të mundësojë dhe sigurojë si më poshtë:

- Përputhshmëri me Strategjinë e Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave (SR KMM) dhe objektivat e saj: duke kontribuar në zbatimin e politikave kombëtare dhe arritjen e objektivave kombëtare në fushën e menaxhimit të mbeturinave;
- Opsionet më të mira për menaxhimin e mbeturinave: për të mundësuar grumbullimin dhe trajtimin e mbeturinave në përputhje me objektivat kombëtare. Planit identifikon fushat dhe teknologjitë e duhura për minimizimin dhe trajtimin final të mbeturinave të vëllimshme;
- Instrumente institucionale, organizative dhe rregullore: mundëson paraqitje të plotë të kuadrit institucional, organizativ dhe rregullator dhe rekomandon masat për përmirësimin e elementëve përbërës të tij, duke përfshirë ato që kontrollojnë mbeturinat në të gjithë sistemin e menaxhimit për të siguruar përputhshmërinë me standartet e menaxhimit të tyre;
- Nevojat financiare për investime: duke përshkruar dhe argumentuar nevojat financiare dhe nevojën për investime për zbatimin e skemave të grumbullimit dhe trajtimit të mbeturinave të vëllimshme;

- Burime financiare për investime: duke krijuar një klimë të favorshme për sigurimin e fondeve e qeveritare për mbeturina sikurse dhe fonde nga institucione ndërkombëtare.

Përgatitja e planit për organizimin e shërbimit dhe menaxhimin e mbeturinave të vëllimshme do të referohet legjislacionit kombëtar, respektivisht LIGJI NR. 04 / L-060 për Mbeturina, ku grumbullimi dhe trajtimi i mbeturinave dhe shërbimet e tjera të pastrimit i janë deleguar autoriteteve lokale, duket e i bërë këto të fundit përgjegjëse për menaxhimin e tyre (Ligji nr. 03/l-040 "Për vetqeverisjen lokale", 2008, i cili përbën bazën ligjore që rregullon aktivitetin dhe përgjegjësitë e komunave në këtë fushë. Në mënyrë të veçantë ky ligj (neni 15, pika 1.8) ngarkon Komunitatet me detyrën dhe i bën ato fuqiplotë për planifikimin për menaxhimin e mbeturinave në territorin e tyre si dhe planifikimin dhe ndërtimin e infrastrukturës e cila do të ndihmojë në reduktimin e mbeturinave që dërgohen në deponi dhe përmirësimin e cilësisë së shërbimit.

3.3 Objektivat

Komuna është duke u fokusuar drejt një bashkëpunimi të ngushtë me qytetarët e komunës së Rahovecit për të adresuar dhe përshtatur zgjidhje efektive për grumbullimin, transportin dhe trajtimin e mbeturinave në kontest të gjerë të fushëveprimit, me qëllim që të përmirësojë shërbimin e largimit të mbeturinave sipas fraksioneve dhe llojeve të caktuara, të eliminojë krijimin e deponive ilegale si problem në këtë komunë referuar mungesës së destinacioneve ku qytetarët mund të dërgojnë mbeturinat sipas llojit, të zvogëlojë shpenzimet e derivuara nga operimi dhe kostot për eliminim të deponive ilegale, të gjenerojë të ardhura nga përpunimi adekuat i mbeturinave sipas fraksioneve, të mbrojë shëndetin e banorëve dhe të nxisë qëndrueshmërinë e zhvillimit ekonomik në të gjithë territorin e Komunës.

Nën këtë objektiv të përgjithshëm, komuna ka për qëllim ngritjen e një sistemi me strukturë operative për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme në një qendër (Qendra e grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme) që do të shërbejë qytetarëve të Rahovecit përmes Ndermarrjes Publike "Ekoregjioni"1 me njësinë e saj "Ambienti" dhe kompanive private në marrëdhënie kontraktuale me komunën, për të destinuar dhe trajtuar mbeturinat e kësaj kategorie.

Komuna do të planifikojë dhe përcaktojë një hapësirë të përshtatshme për grumbullim të këtij fraksioni të mbeturinave duke synuar që të ofrojë zgjidhje të përshtatshme për qytetarë. Referuar adresimit të lokacionit të përshtatshëm i cili përmbush detyrimet ligjore të vendosura sipas kriterëve prej organeve qendrore, në planin e saj komuna synon që mbeturinat e vëllimshme të selektohen, trajtohen dhe të ripërdoren si materiale dytësore në tregun e riciklimit apo për nevojat e qytetarëve të komunës.

3.4 Hartimi i planit

Në fazën e parë u themelua grupi i punës me përfaqësues nga zyrtarë të komunës, përfaqësues të Green Art Center dhe ekspertizë të angazhuar. Ata ishin pjesë e zhvillimit të planit duke rishikuar dhe përzgjedhur opsionet që i përshtaten më shumë politikave të Komunës si dhe duke përfshirë prioritetet e komunës, vizionin, objektivat, opsionet, investimet dhe afatet kohore. Konkretisht të shprehura në mënyrë të listuar hapat bazë të ndjekura për procesin e planifikimit të menaxhimit të mbeturinave sipas fraksionit të planit, janë si mëposhtë:

Hapi 1. Krijimi i strukturave organizative

Hapi 2. Vlerësimi i gjendjes ekzistuese dhe alternativave përkatëse

Hapi 3. Planifikimi operacional i menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme

Hapi 4. Planifikimi financiar i menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme

Hapi 5. Konsultimet dhe zbatimi i planit.

Duke parashtruar nevojat në sektorin e menaxhimit të mbeturinave që i nevojiten komunës, janë ofruar mundësi për komente apo diskutime të ndryshme referuar qëllimit të planit. Përfaqësuesit e Komunës së Rahovecit kanë dhënë asistencën e tyre në lidhje me identifikimin e lokacionit potencial për ndërtimin e qendres, mundësive të operimit si dhe përmes ofrimit të të dhënave për analizim të detajuar të situatës dhe sektorit të menaxhimit të mbeturinave gjatë përgatitjes së planit.

3.5 Identifikimi i lokacionit

Komuna e Rahovecit, respektivisht Drejtoria e Shërbimeve Publike (DSHP) kanë identifikuar paraprakisht një lokacion cili i mund të shërbejë për depozitimin e mbeturinave inerte nga ndërtimi dhe demolimi.

Duke u mbështetur në arsyetime konkrete që lidhen me ndikimin në mjedis, si dhe çështjet administrative dhe pronësore, Komuna e Rahovecit duhet të parashohë ndërtimin e një qendre të grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme sipas dy alternativave:

1. Pranë hapësirës komunale që komuna ka ndarë për zhvillimin e veprimtarisë së trajtimit të mbetjeve inerte,
2. Të shqyrtojë alternativa të tjera sipas marrëshjeve kontraktuale me kompani private të angazhuara në shërbimin e grumbullimit të mbeturinave.

Në të gjitha situacionet, vendi i përcaktuar duhet të plotësojë në mënyrë optimale kërkesat ligjore dhe ato të Komunës për të ndërtuar dhe operuar një qendër të grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme dhe atyre të riciklueshme. Referuar asaj, lokacioni i propozuar për destinimin e mbeturinave inerte ofron kushtet për funksionalizim edhe të një qendër që do të shërbejë për grumbullimin dhe magazinimin e mbeturinave të vëllimshme, por paraprakisht duhet të planifikohen përgatitjet e veprimeve përcjellëse për të synuar operimin e tij. Referuar asaj, lokacioni i propozuar ofron kushtet për funksionalizim të saj por duhet të planifikohen përgatitjet e dokumenteve përcjellëse ligjore si Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis për të synuar operimin e tij.

Vendi i propozuar parasheh një sipërfaqe në formë të një zbrazëtie në formë hinke, i cili përmban një hapësirë të gjerë në hyrje dhe sipas konfiguracionit natyror vijon me një kanal natyror i përcaktuar prej organeve komunale për tu mbushur dhe rehabilituar në të ardhmen sipas normativave të caktuara. Sipas zyrtarëve të Komunës, vendi i propozuar planifikohet të përdoret njëkohësisht edhe për deponimin e mbeturinave inerte dhe është pronë komunale. Ky lokacion është në distancë 2.23 km prej qytetit si dhe ofron akses mjaft të mirë me rrugët kryesore (Alternativa 1).

Fig. 2: Pamja e lokacionit me Google My Maps për QGMV, Rahovec;

Fig. 3: Lokacioni për QGMV, Rahovec;

3.6 Hartimi i planit për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme

Paraprakisht duhet të merret në konsideratë se zbatimi i një plani për organizimin e shërbimit të grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme dhe ndërtimin dhe operimin e një qendre për grumbullimin e tyre do të kërkojë një vlerësim në lidhje me sigurinë për vendin e zgjedhur dhe ndikimet në mjedis varësisht llojit të mbeturinave që do të grumbullohen dhe trajtohen në qendër.

Në terma të përgjithshme, sipas përkufizimit dhe aplikimit të standarteve të ligjeve të EU, Qendra e grumbullimit të mbeturinave komunale është një qendër e autorizuar dhe e specializuar, për grumbullimin e përkohshëm të mbeturinave që siguron:

- Mundësi për të kontrolluar mbeturinat para dërgimit të tyre për trajtim përfundimtar në deponi;
- Fleksibilitet në zgjedhjen e opsioneve të depozitimit të mbeturinave;
- Një sistem shërbimi për përdorim prej anës së qytetarëve;
- Zvogëlimin e kostove të transportit për në deponi përmes ndarjes së mbetjeve për riciklim;
- Kompostimin e mbeturinave të biodegradueshme;
- Grumbullimin i mbeturinave të vëllimshme;
- Ose secila prej këtyre veprimtarive në vete dhe / ose disa prej tyre ose të gjitha së bashku.

Duke marrë parasysh reflektimet mbi alternativat e mundshme, koncepti i hartimit të planit për organizimin e sistemit të grumbullimit të mbetjeve të vëllimshme do të konsistojë mbi ngritjen e një qendre të përhershme për llojet e mbetjeve të riciklueshme përfshirë dhe të vëllimshme, në të cilën do të planifikohen aktivitetet për përpunimin e kësaj kategorie të mbeturinave. Për ta realizuar këtë qëllim, është hartuar një dokument i cili përmban:

- Një përshkrim të kriterëve teknike dhe operacionale të një qendre të grumbullimit për mbeturina të vëllimshme dhe riciklueshme si dhe kostot respektive për ndërtimin dhe operimin e saj;
- Të zhvillojë një plan organizativ dhe operacional për funksionalizimin e qendrës;
- Të përcaktojë llojin dhe kostot e pajisjeve dhe mjeteve që kërkohen për operim të rregullt në QGMV;
- Të rekomandojë rregulla të përgjithshme dhe të vecanta për realizimin e shërbimit të grumbullimit, transportit, trajtimit të mbeturinave të vëllimshme.

Ky plan do të ndihmojë komunën për të hartuar Termat e Referencës për projektimin e detajuar, ndërtimin dhe pajisjen e QGMV në të ardhmen në bashkëpunim me donatorë apo Qeverinë e Kosovës.

4. ANALIZA E SITUATËS AKTUALE

Profili I Komunës së Rahovecit

Rahoveci është qytet e pozicionuar në pjesën jug-perëndimore të Kosovës. Në veri kufizohet me Klinën, në lindje me Suharekën, në pjesën jugore gjendet komuna e Prizrenit, ndërsa në tërë pjesën perëndimore kufizohet me komunën e Gjakovës. Përafërsisht sipërfaqja është rreth 276 km² dhe numri i banorëve në komunë është rreth 56,208 banorë.

Territori i komunës së Rahovecit përfshihet në regjionin e Prizrenit dhe ka një pozitë të mirë gjeografike. Shtrihet në pjesën qendrore të gadishullit Ballkanik dhe i takon Evropës juglindore.

Ky territor përfshin pjesën qendrore dhe jugore të rrafshit të Dukagjinit dhe është i ndarë në tri tërësia ose mikro regjione e këto janë: rrafshirë-luginore, kodrinore dhe malore. Territori i komunës shtrihet në hemisferën veriore të Ekuadorit me shkallë 42° 30' dhe 42° 50' të gjërësisë veriore gjeografike dhe ndërmjet 20° 21' dhe 20° 55' të gjatësisë lindore gjeografike. Vendbanimet në komunën e Rahovecit janë të koncentruara në lartësitë mbidetare prej 310 m. (Krusha e Madhe pjesa e rreth e vendbanimit pjesa lindore të bregut të lumit Drini i Bardhë) deri në 920 m. lartësi mbidetare që është i koncentruar vendbanimi i Zatriqit.

Referuar lartësisë mbidetare këto vendbanime ndahen në luginore-rrafshirë, kodrinore dhe malore. Vendbanimet të cilat janë të përfshira në luginë ose rrafshirë janë këto : (310 – 350 m.) Xërxa, Fortesa, Gexha, Malësia e Vogël, Drinasi, Denji, Dabidoli, Çifllaku, Nagaci, Hoça e Vogël dhe Retia.

Vendbanimet të cilat janë të përfshira në lartësitë mbidetare prej 350 – 600 m që i takojnë kategori të vendbanimeve kodrinore janë : Rahoveci, Drenoci, Senovci, Pastaselli, Palluzhë, Kramoviku, Mrasori, Hoça e Madhe, Apterushë, Zaçishti, Patoçani i Ulët, Patoçani i Epërm, Nashpalla, Bratotini, Vranjaka, Celina dhe Krusha e Madhe (edhe pse disa pjesë të reja të vendbanimeve të këtyre fshatrave u takojnë pjesës së kategorisë së luginave ose rrafshirave).

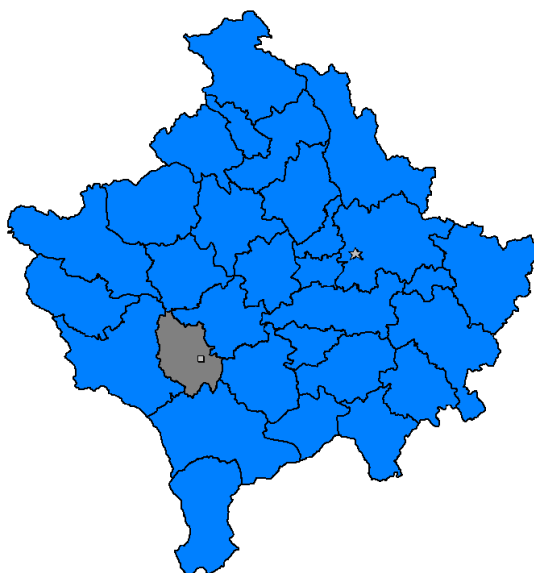

Fig. 4: Harta e Pozitës gjeografike të komunës së Rahovecit sipas Ndarjeve administrative

Tabela 1. Statistika mbi numrin e popullsisë për Komunën e Rahovecit

NJA	Nr. Popullsisë	Nr. Populls. Urbane	Nr. Populls. Rurale	Nr. Ek.familjare totale	Nr. B	Nr. Inst
Total	56,208	15,892	40,316	9,927	3000	73

* Në të gjitha të dhënat e marra dhe elaboruara në kuadër të planit do të përdoret numri i popullsisë i llogaritur nga Agjensia e Statistikave të Kosovës.

Në territorin e Komunës së Rahovecit ka rezerva të gurit dekorativ dhe minerale si krom, azbest, nik el, kobalt, bakër dhe gypyr guri (thëngjilli). Gurët dekorative: gjendet në afërsi të fshatit Drenovc, në një largësi prej 5, 5 km nga qyteti i Rahovecit. Rezervat për këtë material ndërtimor dekorativ mendohet të jenë rreth 207.386 m³. Shtresat e lezolitit dekorativ janë sipërfaqësore të mbuluara me një shtresë humusi prej 0,5 m. Gurët gëlqerorë : gjenden në Hudhrat e Danit, një vend në veri-perëndim të qytetit të Rahovecit 8 km larg tij. Ato shtrihen në formë blloqesh me trashësi që varion nga 0,3 në 2 metra, dhe janë 1,5 metra poshtë sipërfaqes së tokës. Gurët gëlqerore paraqiten në ato të kuq dhe të murrëm. Gëlqerorët e kuq paraqesin më shumë interes ekonomik. Rezerva e gurëve gëlqerore mendohet të ketë një volum prej 382.913 m³. Azbesti : Shtresat e lezolitit të azbestit janë të përqendruara në afërsi të fshatit Rudin/Pastasel ne perëndim të Rahovecit, në një largësi prej 8 km. Sipas hulumtimeve është përcaktuar sipërfaqja e shtresës prej 100.000 m² dhe mendohet që rezerva të kapë shifrën prej 10.000.000 Ton. Kjo e dhënë është e përafërt dhe kërkon hulumtime të hollësis hme gjeologjike. Kobalti, Nikeli dhe Bakri - Ne rrethinën e Gurit te Kuq janë konstatuar shtresa e xeh eroreve te Nikel-Kobaltit. Përbërja mesatare e këtij xeherori sipas hulumtimeve të bëra vite më parë për mineralin në formë të ngurtë është (Nikeli 0,18 %, Kobalti 0,13 % dhe Bakri 2,73 %). Sasia e reze rvave të këtij xeherori nuk dihet. Kromi: mendohet që ky mineral të gjindet përgjatë luginës së Drinit të Bardhë në një sipërfaqe rreth 60 km² dhe përkatësisht në lokalitetet Qëndresë, Gradisht, lugina e prroit Rimnik, Delja, Shipi në Zadriq, Sharnica mbi Qëndresë, Drenovci, Guri i kuq, Kanzniku, etj. Thë ngjilli: gjendet në lokalitetet e Hoçës së Madhe, Krushës, prroit të Nagavcit, Drinasi, etj. Për të përca ktuar sasinë e rezervave dhe cilësitë kalorifike të thëngjillit duhen bërë hulumtime të thella gjeologji ke.

Se fundi, sipas Komunës ekziston mundësia që të gjinden shtresa naftëmbajtëse ne territorin e Ko munës së Rahovecit. Vendodhja e tyre mendohet të jetë në fshatin Kramovik dhe përgjatë rrjedhjes së Drinit të Bardhë deri në Krushën e Madhe.

4.1 Gjendja aktuale e menaxhimit të mbeturinave

Menaxhimi i mbeturinave komunale

Shërbimi i grumbullimit, transportit dhe trajtimit të mbeturinave realizohet nga Ndermarrja Publike “ Ekoregjioni” me njësinë e saj “Ambienti” dhe kompania private “Ekodrinia”.

Komuna raporton se në territorin e saj gjenerohen rreth 4,766.00 ton mbeturina në vit (2019) ose një mesatare prej rreth 91.65ton/javë që vjen si rezultat i llogaritjes nga prodhimi i gjenerimit mesatar (referuar të dhënave të ofruara nga komuna, DSHP). Shtrirja zonale e amvisërive dhe bizneseve, institucioneve (klientët), të cilët janë të përfshirë në shërbimin e menaxhimit të mbeturinave sipas kompanisë “Ekoregjioni” dhe “Ekodrinia” janë:

- Zona Urbane: e cila i takon vetëm Rahovecit si qytezë – 3072 klient
- Zona Rurale: zonat e mbetura të rrethinës – 6064 klient.

Sipas të dhënave, niveli i ofrimit të shërbimit konsiston në 85% të territorit ku kompania publike ofron shërbim të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave në 53.43 % të numrit të klientëve dhe ajo private në pjesën e mbetur.

Kapaciteti i gjenerimit sipas koeficientit të gjenerimit të mbeturinave për kokë banori, referuar të dhënave në planin komunal për menaxhim të mbeturinave do të nënkuptojnë si vijon:

- Urbane dhe suburbane 0.62 kg/ditë banorë
- Rurale 0.5 kg/ditë banorë
- Rurale e thellë 0.4 kg/ditë banorë

Referuar tabelës së mësipërme sipas shpërndarjes së popullsisë, kapaciteti i gjenerimit të mbeturinave për Komunën e Rahovecit do të nënkuptojë që në nivel të zonës urbane gjenerohen rreth 3 596 ton mbeturinë në vit dhe në zonë rurale rreth 6 622 tonë mbeturinë në vit; total ky, i cili do të përkojë me kapacitetin e gjenerimit të mbeturinave për Komunën e Rahovecit në 10 218 tonë/ mbeturinë në vit.

Referuar situatës së mëhershme mjedisore në komunë në disa zona periferike të qytetit dhe zona rurale ekzistojnë deponi ilegale të reja apo të vjetra. Por, edhe përkundër përpjekjeve të komunës në disa zona periferike të qytetit dhe zona rurale ekzistojnë deponi ilegale ku sipas vlerësimeve (raporti i fundit i AMMK 2020 për vlerësimin e vitit kalendarik 2019) rreth 20 deponi të ndara në 11 deponi të vogla, 6 të mesme dhe 3 të mëdha gjenden në territorin e komunës.

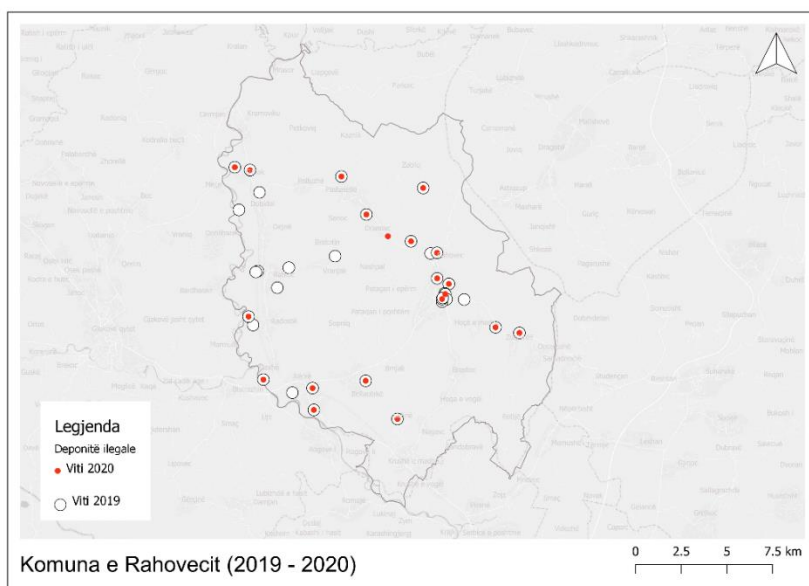

Fig.5: Harta e krahasuese e vendodhjes së deponive ilegale, Komuna e Rahovecit (verifikimi 2020)

Referuar shërbimit të grumbullimit, në komunën e Rahovecit prezencja e deponive ilegale prej së kaluarës si dhe depozitimi i tyre në brigje të lumenjve, prrockave, paraqet rrezik duke ndikuar në ndotjen e tyre e tokës dhe ujrave, po ashtu shfaqjen e dukurive si, erozioni dhe vërshimet në tokat bujqësore, që shtrihen përgjatë këtyre lumenjve.

Përkundër aktiviteteve të komunës, verifikohen prezencë të deponivë ilegale me përbërje të llojeve të mbeturinave kryesisht të ndërtimit dhe demolimit, apo të përziera, problematikë kjo që duhet të adresohet për zgjidhje prej komunës së Rahovecit në planifikimin dhe përcaktimin e hapësirave për trajtimin e këtyre llojeve të deponive. Deponitë ilegale të mbeturinave paraqesin rrezik permanent për banorët e Komunës, ku përmes përmes zbërthimit të materieve emetojnë lëndë toksike të dëmshme për shëndetin e njeriut duke u shpërndarë edhe në ujërat nëntoksorë si pasojë e përzierjes me rreshjet e shiut (prezencë e materialit asbest tek mbetjet që derivojnë prej prishjeve të ndërtimit).

Tabela 2. Numri i deponive sipas raportit të fundit i AMMK 2020 për vlerësimin e vitit kalendarik 2019

Madhësia – Sasia e deponisë		Deponitë ilegale	
		Sasia #	Përqindja
E vogël	1-5 200l qese mbeturinash / karroca dore,	11	55%
E mesme	5-20 200l qese mbeturinash / karroca dore,	6	30%
E madhe	> 20 karroca dore, dmth kamion i nevojshëm.	3	15%
Totali		20	100%
Karakteristikat e deponive		Sasia në numër	Sasia në përqindje

Mbeturina të amvisërisë (A)	6	30%
Mbeturina inerte / ndërtimore (N)	4	20%
Mbeturina industriale dhe të rrezikshme (R)	-	-
Mbeturina të vëllimshme (V)	-	-
Mbeturina të përziera (A, N, R, V)	10	50%
Totali:	20	100.00 %

Referuar karakteristikave të deponive ilegale sipas llojit të mbeturinave që gjenden në to, sipas rapo rteve prej kësaj komune vlerësohen se:

- 6 janë deponi me Mbeturina të amvisërisë (A)
- 4 janë deponi me Mbeturina inerte / ndërtimore (N)
- 10 me përbërje të Mbeturinave të përziera (A, N, R, V).

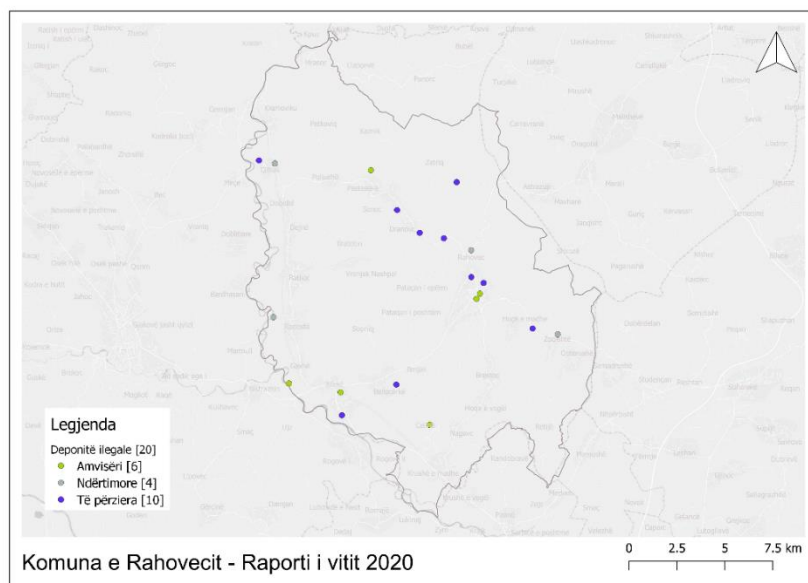

Fig 6: Harta e llojeve dhe përbërjes së mbeturinave sipas prezencës së deponive ilegale, Komuna e Rahovecit (verifikimi 2020)

Bazuar në këto karakteristika shihet që synimet strategjike të komunës së Rahovecit konkretizohen në gjetjen e alternativave për funksionalizimin e sistemit të menaxhimit të mbeturinave të veçanta (përfshirë mbeturina inerte, të vëllimshme etj) ku krahas rritjes së plotësimit të shërbimit njëherësh duhet të gjenden mundësi për gjetjen e zgjidhjeve për krijimin e sistemeve për organizimin e mbeturinave të vëllimshme dhe ato inerte.

Aktualisht, Komuna nuk zhvillon aktivitet për trajtimin dhe depozitimin e sigurtë të këtij fraksioni. Një ëherësh, Ndermarrja Publike "Ekoregjioni"1 me njësinë e saj "Ambienti" dhe kompania private "Ekod rinia" nuk posedojnë të dhëna lidhur me sasinë e mbeturinave të vëllimshme të krijuara si dhe ato të fraksioneve tjera të mbeturinave. Rastet e hedhjes së pakontrolluar të mbeturinave të vëllimshme duke përfshirë kryesisht mbeturinat prej mobiljeve shtëpiake, si: karrige, tavolina, dyshekë, qilima, divanë, kolltukë etj, për eliminimin e të cilave sipas aksioneve jo të rregullta, kompania i pastron hapësirat pranë pikave të grumbullimit apo lokacione tjera ku hidhen në formë të pakontrolluar.

Problemet aktuale me të cilat komuna përballet ndër të tjerash do të përfshijnë:

1. Hedhja e pakontrolluar dhe krijimin e deponive ilegale;
2. Mungesa e një vendi adekuat për grumbullim dhe trajtimin e tyre sipas përbërjes të fraksionit;
3. Mungesa e një destinacionit final – ripërdorimi i produkteve që gjenerohen nga trajtimi i tyre.
4. Organizmi i shërbimit për grumbullimin, transportin dhe deponimin e tyre në formën e organizuar.

Komuna ka një rregullore komunale për mbeturina, e cila përcakton rregullat dhe detyrimet e qytetarëve dhe bizneseve në lidhje me grumbullimin, transportin dhe depozitimin e këtyre mbeturinave, por ka mangësi në zbatimin e saj dhe monitorimin e veprimeve të gjeneruesëve të këtij lloji të mbeturinave.

Komuna nuk ka një shërbim të organizuar për grumbullimin dhe largimin e këtyre llojeve të mbeturinave duke mënjanuar faktin e kampanjave simbolike për eliminimin e tyre, apo pastrimet e kohë pas kohë.

5. PLANI MBI NDËRTIMIN DHE ORGANIZIMIN E QENDRËS PËR MBETURINA TË VËLLIMSHME

5.1 Koncepti i Qendrës

Plani për ndërtimin e qendrës për mbeturina të vëllimshme që do të shërbejë për deponimin e përkohshëm dhe trajtimin e mbeturinave të këtij fraksioni sipas llojit të tyre i referohet nevojës së komunës për adresimin e dukurisë së eliminimit të deponive ilegale që formohen në qytet si dhe trajtimin e këtij fraksioni në periudhë aftagjatë. Kjo politikë ka për qëllim organizimin e shërbimit efikas të menaxhimit të mbeturinave dhe trajtimit të tyre sipas llojeve dhe reduktimin e sasisë së mbetjeve që deponohen në deponi.

Qendrat e grumbullimit të mbeturinave komunale paraqesin vendet apo objektet të cilat plotësojnë kushtet e caktuara paraprake për shkarkimin e mbeturinave, në mënyrë që ato të përgatiten për transport deri në impiantet dhe instalimet për magazinim, procesim, trajtim dhe deponim përfundimtar të mbeturinave.

Funksionimi i këtyre sistemeve bazohet në Ligjin për Mbeturina Nr. 04/L-060 (neni 34 paragrafi 7), ku Komunitatet me akt të veçantë, rregullojnë sistemin dhe kushtet për mënyrën e mbledhjes, ndarjes, përpunimit, riciklimit dhe mënyrat për transportim të mbeturinave komunale.

Gjithashtu sipas ligjit të amenduar, Ligjin për Mbeturina Nr. 04/L-060 (neni 34 paragrafi 8), menaxhimi i mbeturinave komunale nga komunitatet duhet të bëhet përmes kontratave të veçanta me një ose më shumë operator publik ose privat të licensuar për administrimin e mbeturinave.

Menaxhimi i qendrës së grumbullimit të mbeturinave komunale mund të kryhet drejtpërdrejt nga Komunitati me personelin e saj, ose mund të jepet në shfrytëzim të kompanive publike ose private të regjistruara sipas ligjit. (Ligji për Mbeturina Nr. 04/L-060 neni 22 paragrafi 4).

Krijimi i sistemit të qëndrueshëm për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme dhe funksionalizimi i një qendre për Grumbullimin e Mbeturinave të Vëllimshme do të ndihmojnë në rritjen e sasisë së ndarë/rikthueshme të mbeturinave përmes rekuperimit të materialeve të riciklueshme si dhe zvogëlimin e sasisë së mbeturinave që depozitohen në deponinë e Landovicës në Prizren.

Funksionalizimi i lokacionit për depozitim provizor të mbeturinave të vëllimshme ka për qëllim të sigurojë destinacionin për grumbullimin e rregullt të këtij fraksioni të mbeturinave si dhe aktivitetet përcjellëse si ajo e selektimit, ripërdorimit të llojeve të përcaktuara sipas ligjit përkatës.

Specifikimet e llojeve të mbeturinave të vëllimshme do të përkufizohen duke marrë në konsideratë përkufizimin për mbeturinat e vëllimshme sipas ligjit Nr. 04/L-060 "Për Mbeturinat", specifikisht në neni 4, pika 1.44:

"Mbeturinë e vëllimshme quhen mbeturinat me përmasa të mëdha fizike nga pajisjet dhe makineritë, grumbullimi, transportimi dhe largimi i të cilave bëhet në mënyrë të veçantë".

Në këtë fraksion të mbeturinave, si mbeturinë e vëllimshme do të përkufizohen mbeturinat si:

- Mobilje prej druri dhe të materialeve të tjera, dyshekë, qilima dhe veshje;

- Paisje elektroshtëpiake si frigoriferë, soba dhe furra elektrike, makina larëse për veshje dhe enët e kuzhinës etj.(Mbeturina të bardha);
- Pajisje elektronike të tilla si kompjutera, monitorë, lodra, televizorë etj.

Mbeturinat e vëllimshme do të grumbullohen sipas një shërbimi të veçantë dhe do të depozitohen përkohësisht në qendrën që rekomandohet të funksionalizohet. Njëkohësisht, kjo qendër rekomandohet të jetë sipas sistemit të hapur ku qytetarët vetë do të mund të dërgojnë materialet e recuperueshme në to. Modaliteti për Operimin e QGMV mbetet në kompetencë të komunës për ta përcaktuar. Bazuar në format e operimit, komuna i lejon administrimin e qendrës kompanisë publike ose sipas kriterëve të përcaktuara parasheh formë tjetër të administrimit të saj përmes partneritetit me sektorin privat. Kjo qendër do të shërbejë për të bërë paratrazimin e mbeturinave para destinacionit final përmes aktiviteteve të recuperimit të materialeve me vlerë tregu, ndërkohë që pjesa e mbeturinave që do të mbetet do të dërgohet për depozitim përfundimtar në deponinë rajonale në Prizren.

Referuar llojeve që do të klasifikohen në këtë qendër, produktet e ripërdorshme të mbeturinave do të jenë të ndryshme si pasojë e llojeve të mbeturinave të vëllimshme, për rrjedhojë edhe destinacionet e tyre të përdorimit apo shitje do të jenë të ndryshme. Disa prej llojeve të materialeve do të mund të përdoren për qëllime të kompanisë që i administron, në këtë rast p.sh mbeturinat e drurit që shfrytëzohen për nxehje, produktet tekstile për përdorim etj, përderisa llojet e tjera përmes aktiviteteve të zbrërimit fizik sipas llojit dhe përbërjes së mbeturinës destinohen në tregun e riciklimit përmes një çmimi të shitjes sipas tregut dhe procedurave të ankandit public (nëse administrator do të jetë kompani publike) apo përmes marrëveshjeve që komuna apo kompania parashohin për subjekte të treat (subjekte private).

Hartimi i këtij plani me rekomandimet përkatëse do të sjellë një përshkrim të detajuar të formës operacionale për zhvillimin e kësaj veprimtarie dhe kostot e përafërta për funksionalizimin bazik të saj. Në formë të strukturuar do të rekomandohen zgjidhjet sipas standarteve për mënyrën e grumbullimit dhe ofrimit të shërbimit për këtë fraksion të mbeturinave dhe format e trajtimit në qendrën e ndarjes.

5.2 Modalitet e operimit

Modalitetet e planifikuara do të ndihmojnë komunën e Rahovecit për të ngritur një sistem të qëndrueshëm dhe efikas të shërbimit për grumbullimin dhe trajtimin e mbeturinave të vëllimshme dhe të riciklueshme.

Funksionalizimi i qendrës së grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme do të mund të zhvillohen sipas skenarëve të ndryshëm të paraqitura si më poshtë:

1. Dërgimi i mbeturinave të vëllimshme në qendër prej anës së qytetarëve.

Ky model do të zbatohet nga gjeneruesit e mbeturinave të vëllimshme (qytetarët, bizneset dhe institucionet) të cilët do të dërgojnë vetëm mbeturina të përcaktuara nga komuna në QGMV. Qendra e Grumbullimit të Mbeturinave të Vëllimshme (QGMV) do të qëndrojë e hapur për qytetarë sipas orareve të caktuara përgjatë 5-6 ditë punë në javë. Oraret mund të jenë të ndryshëm gjatë stinëve të ndryshme të vitit. Klientët mund të dërgojnë mbeturinat e tyre të vëllimshme në objektin e grumbullimit brënda orarit sipas ditëve të punës gjatë të cilave objekti do të jetë i hapur.

Rekomandohet që pranimi dhe depozitimi i mbeturinave të vëllimshme në QGMV të jetë pa tarifë për klientët që i sjellin ato vetë, me qëllim që të nxiten qytetarët ti dërgojnë vullnetarisht mbeturinat në qendër.

2. Grumbullimi dhe largimi i mbeturinave të vëllimshme bëhet sipas kërkesës së klientëve prej operatorit të përzgjedhur për grumbullimin dhe largimin e këtij lloji të mbeturinave

Mbledhja e mbeturinave të vëllimshme mund të organizohet në bazë të kërkesave nga klientët (qytetarët, bizneset apo institucionet) nëpërmjet komunikimit me kërkesë me shkrim, me email ose përmes telefonit të vënë në dispozicion prej Kompanisë kërkojnë të largojnë kundrejt pagesës mbeturinat e vëllimshme nga banesa apo biznesi. Për këtë qëllim kompania dhe komuna do të vërë në dispozicion të klientëve një numër telefoni dhe një adresë email-i si dhe do të caktojë dhe do të bëjë publike një tarifë të veçantë për këtë shërbim. Në këtë drejtim rekomandohet që kompania/komuna të ketë të azhuruar faqen zyrtare ku klienti mundet të qaset për informata shtesë.

3. Grumbullimi i mbeturinave të vëllimshme do të ofrohet falas nga Ndërmarrja Publike “Ekoregjioni”¹ me njësinë e saj “Ambienti” sipas një kalendari dhe orari të rregullt publik

Në varësi të sasisë, kalendari për grumbullim të organizuar për mbeturinat e vëllimshme mund të ndryshojë nga 1 herë në muaj (kryesisht në periudhën e pranverës dhe vjeshtës), 1 herë në tre-muaj apo edhe 1 herë në cdo gjashtë muaj, sipas metodës Aksioni pranveror për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme dhe aksioni vjeshtor.

Institucioni komunal mundet të përzgjedhë opsionet e mësipërme duke i kombinuar ato. Rekomandohet që në secilën formë të aplikuar, komuna dhe kompania publike të bëjë informim të vazhdueshëm qytetar me qëllim nxitjen e tyre për zbatimin e këtyre reformave që komuna synon të ndërmarrë në funksion të përmirësimit të shërbimit të grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme. Në këtë drejtim, institucioni komunal duhet të punojë në drejtim të zbatimit të rregullave të vendosura për organizimin e këtij shërbimi si dhe të bashkëpunojë ngushtë me inspektorët e mjedisit dhe operatorin publik.

5.3 Përcaktimi i materialeve

Qendra e grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme e paracaktuar prej Komunës së Rahovecit do të përdoret për grumbullimin e veçantë të mbeturinave duke zgjedhur ekskluzivisht nga këto lloje si vijojnë:

- Mbetje letër / karton
- Mbetje plastike
- Mbetje druri
- Mbetje metalike
- Mbetje qelqi
- Mbetje tekstili
- Fraksion organik
- Mbeturinat nga pajisjet elektrike dhe elektronike;
- Mbeturinat nga ambalazhet dhe paketimet tjera;
- Mbeturinat që përmbajnë puliuretan, dysheke;

- Vajrat e përdorura dhe mbeturinat me vajra (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria);
- Bateritë dhe akumulatorët e shpenzuar (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria);
- Gomat e vjetra dhe të shpenzuara (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria);
- Gypa plastike (më përmbajtje mercuri duhet të pajiset me Leje nga Ministria);
- Mbeturinat medicinale dhe veterinare (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria);
- Ngjyra, bojëra, ngjitëse dhe rrëshirë (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria);

Megjithatë komuna duhet të përcaktojë cilat lloje të këtyre mbetjeve do të grumbullojë paraprakisht në qendër duke marrë në konsideratë edhe politikat e nivelit qendror kryesisht në trajtimin e mbetjeve të medicinale, të rrezikshme etj. ku respektivisht sipas akteve nënligjore nevojitet leja prej MEA për magazinimin e llojeve të mbetjeve të rrezikshme.

Projektimi, implementimi dhe administrimi i qendrës së grumbullimit të mbeturinave komunale, është kompetencë e komunës në territorin e së cilës planifikohet të ndërtohen.

Megjithatë lokacioni i zgjedhur për ndërtimin e qendrës së grumbullimit të mbeturinave komunale është plotësisht në dispozicion nga autoriteti komunal duhet të hartohet vlerësimi i ndikimit në mjedis dhe lëshimi i lejes mjedisore (me kompetencë komunale, VNM për komunë), e njëjta vlen edhe me rastin e çdo ndryshimi të mëvonshëm që planifikon Komuna.

Madhësia fizike e qendrës së grumbullimit zakonisht përcaktohet bazuar në sasinë e mbeturinave të krijuara brenda zonës së shërbimit, duke përfshirë ndryshimet e parashikuara siç janë frekuenca e rritjes së popullsisë dhe programet e riciklimit të mbeturinave sipas planeve tjera komunale për menaxhim të integruar të mbeturinave.

Qendra e grumbullimit e planifikuar duhet të ndërtohet në zonë që shërbehen nga rrjeti rrugor urban për të lehtësuar aksesin e përdoruesit. Zona e përzgjedhur duhet të posedojë një rrjet adekuat rrugor për të lejuar qasje të makinave ose automjeteve të vogla të përdoruesve, si dhe për automjetet e rënda. Qendra e grumbullimit të mbeturinave komunale duhet të projektohet në përputhje me të gjitha rregulloret aktuale që kanë të bëjnë me mbrojtjen e shëndetit të njeriut dhe mjedisit, si dhe sigurinë në punë. Operacionet e kryera në qendrën e grumbullimit nuk duhet të krijojnë rreziqe për ujë, ajër, tokën, bimët dhe shtazët, ose ndotje akustike nga zhurma dhe ndotje nga aromat e lëshuara, dhe as të dëmtojnë peisazhin dhe vendet me interes të veçantë.

Qendra e grumbullimit duhet të ndërtohet dhe menaxhohet sipas rregullave të përcaktuara nga autoritetet komunale.

Qëllimi i këtij plani është që të ndihmojë Komunën për të ngritur një sistem të organizuar përmes një qendre shërbimi për qytetarët për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme duke ofruar modalitetet mbi strukturën, organizimin dhe funksionimin e QGMV, si një objekt që mund të punojë me një apo disa funksione të kombinuara si më poshtë:

Pjesa më e madhe e mbeturinave të vëllimshme kryesisht janë mbetje si mobilje, mjete druri, qilima, pajisje elektroshtëpiake, kjo do të nënkuptojë që për menaxhimin dhe trajtimin e mbeturinave të vëllimshme ka teknika të ndryshme dhe treg të ndryshëm të shitjes së tyre. Disa materiale përbërëse mund të ripërdoren për qëllime të ndryshme apo të klasifikohen sipas llojit të materialit dhe të destinohen sipas tregut të shitjes. Kompania në këtë drejtim mundet të analizojë tregun potencial të shitjes dhe të lidhë kontrata me operatorë privatë të interesuar për materiale të caktuara.

Mbeturinat që aktualisht nuk mund të ripërdoren apo shiten mund të dërgohen në deponi në formë të organizuar apo të grumbullohen për trajtim të veçantë në të ardhmen.

Fig 7: Llojet e mbeturinave të vëllimshme

Kryesisht këto materiale i nënshtrohen minimalisht procesit të selektimit dhe trajtimit fizik të tyre duke përfshirë:

- Selektimin manual;
- Copëtimi i tyre në përmasa të ndryshme dhe përdorimin sipas materialit: psh druri për nxehje, tekstili për ripërdorim etj.
- Ndarja e mbetjeve të riciklueshme si plastikë, dru, xham apo metale, elektroshtëpiake dhe destinimi për treg të riciklimit;
- Depozitimi final i organizuar i materialeve që nuk kanë ripërdorim apo treg të shitjes (apo që bëjnë pjesë në rrymën e mbeturinave që kërkojnë trajtim të veçantë sipas politikave nacionale), mbetura të rrezikshme etj.

Të gjitha këto procese trajtimi, janë plotësisht të mundshme që të realizohen sipas një plani kohor, në QGMV duke u kthyer në zinxhirin e tregut të tregtisë dhe ekonomisë.

5.4 Skenarët e funksionalizimit të QGMV

Komuna e Rahovecit paraprakisht do të përcaktojë kriteret rreth mënyrës së grumbullimit sipas fraksionit të mbetjeve, llojet e mbeturinave që do të pranohen në qendër dhe formën e funksionimit të QGMV.

Rekomandohet që kjo hapësirë të funksionojë si një objekt në system të hapur për pritjen e këtyre llojeve të mbeturinave ku qytetarët do të mund të kenë qasje për ti dërguar vetë ato në qendër.

Krahas saj një hapësirë e destinuar si qendër e magazinimit do ti shërbejë operatorit/kompanisë për zhvillimin e aktivitetit të klasifikimit të materialit të riciklueshëm sipas llojit apo aktivitete të presimit dhe ballimit të materialit të riciklueshëm.

Sinjalistika informuese në këtë qendër duhet të jetë e mirëshënjestuar me qëllim që qytetarët të informohen lidhur me vendin (kontenierin e caktuar) ku munden të hedhin mbeturinat sipas llojeve.

Paraprakisht, të gjitha masat që komuna planifikon të ndërmarë duhet t'i plotësojë në rregulloren e komunale për menaxhimin e mbeturinave të komunës si dhe ti prezentojë dhe informojë të gjithë akterët për ndryshimet dhe përgjegjësitë e prodhuesve të këtij fraksioni të mbeturinave.

Ndër të tjerash duhet të ceket dhe të shtohet në rregulloren komunale për mbeturina, si vijon:

- Amvisërive, bizneseve dhe institucioneve (me një fjalë "klientët") do t'i ndalohet hedhja e mbeturinave të vëllimshme në Pikat e Grumbullimit të Mbeturinave të sistemit me kontenierë publik të komunës, apo edhe në cdo lokacion tjetër;

- Komuna ka vënë në funksion të "klientëve" lokacionin e caktuar për dërgimin e kësaj kategorie të mbeturinave apo përmes shërbimit të veçantë me pagesë.
- Kompania do të bëjë publike orarin e pritjes për dërgimin e mbetjeve, kushtet dhe llojet e mbeturinave që do të pranohen në qendër, si dhe kushtet dhe tarifën për rastet kur kompania do të bëjë vetë grumbullimin dhe transportin e këtyre mbeturinave me kërkesë të veçantë të klientëve.
- Klientët që do të sjellin me mjetet e tyre mbeturinat e vëllimshme dhe do të lirohen nga pagesa;
- Klientët që do t'i kërkojnë nga Ndërmarrja Publike "Ekoregjioni"¹ me njësinë e saj "Ambienti" apo kompani private të angazhuara për marrjen dhe transportin e mbeturinave të vëllimshme për depozitim në qendër do të paguajnë tarifave shtesë të aplikuar;

Klientët (qytetarët) do të inkurajohen që ti shkarkojnë vetë mbeturinat e vëllimshme në kontenierët apo ndarjet e veçanta brënda qendrës.

Lokacioni duhet të jetë i përbërë me seksione të veçanta për lloje të ndryshme mbeturinash, të cilat do të tregohen me sinjalistikë të vendosur, gjë që do të lehtësojë dhe orientojë klientët për shkarkimin e mbeturinave në vendin e duhur.

Për çështje sigurie, klientët do të asistohen nga punëtorët e qendrës. Puntorët e kompanisë që do të operojnë në qendër do të bëjnë zbrëthimin, selektimin dhe magazinimin e mbeturinave që janë depozituar në qendër sipas llojit të materialit të pranuar.

Ndarja dhe selektimi i mbeturinave të riciklueshme dhe/ose të ripërdorshme do të bëhet në kontenierë për me kapacitet 5-7m³ apo në hapësirë të ndarë me dhoma të veçanta sipas llojit.

Rekomandohet që pranimi dhe depozitimi i mbeturinave të vëllimshme në Qendër të jetë pa tarifë për klientët që i sjellin ato vetë me qëllim që të nxiten qytetarët ti dërgojnë vullnetarisht mbeturinat në qendër.

6. KRITERET PËR PROJEKTIMIN E QENDRËS

6.1 Metodatat e depozitimit të mbeturinave

Plani për ndërtimin dhe operimin e QGMV do të respektojë detyrimet që lindin nga LIGJI NR. 02/L-30 për mbeturina Neni 11 "Plani për objektet dhe pajisjet e administrimit të mbeturinave", plotësuar prej shtojcës sipas ligjit LIGJI NR. 04/L-060 Neni 23 Objektet dhe impiantet për menaxhimin e mbeturinave dhe LIGJI NR. 04/L-060 për mbeturina , Neni 32 Magazinimi i mbeturinave sipas së cilit :

1. Mbeturinat magazinohen në vende teknikisht të përgatitura për ruajtjen e përkohshme të mbeturinave.
2. Mbeturinat që ruhen përkohësisht, klasifikohen sipas llojeve dhe veçorive të tyre.
3. Mbeturinat e rrezikshme ruhen në magazina të veçanta për mbeturina të rrezikshme.
4. Afati për ruajtjen e përkohshme të mbeturinave nuk mund të jetë më i gjatë se tre (3) vite.

Gjatë planifikimeve duhet të merren parasysh dhe referuar literaturës ndërkombëtare (data OECD)*:

Rreth 7% e mbetjeve vjetore i referohet kategorisë së mbetjeve të vëllimshme. Kjo nënkupton se potencialisht në nivelin total të mbeturinave të gjeneruara të cilat përkrijnë me 10 218 ton në vit dhe Referuar kësaj matjeje në komunën e Rahovecit rreth 715.26 ton mbeturinë e vëllimshme (+/-10%) në

vit konsiderohet që bën pjesë në këtë kategori të mbeturinave (nuk kategorizohen mbeturinat e fraksionit të riciklueshëm që përfshijnë lëtar/karton/qelq/plastike/metal).

*<https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MUN> Slovenia calculation

Në vlerësim ditor rreth 1.96 ton/ditë e sasisë së gjeneruar të mbeturinave është mbeturinë e vëllimshme.

Institucioni komunal duhet të sigurohet për metodat e depozitimit të mbeturinave në qendrën grumbulluese, të cilat përcaktohen nga Komuna dhe duhet të përfshihen edhe në marrëveshjen e miratuar për rregullimin dhe operimin e qendrës (Udhëzim Administrativ NR.08/2017 PËR MENAXHIMIN E DEPONIVË TË MBETURINAVE perkufizimi 1.5.2.2) dhe ligji NR. 04/L-060 Neni 32 Magazinimi i mbeturinave.

Gjatë depozitimit të mbeturinave komunale, komuna duhet të ofrojë kushte dhe senjalistikë të duhur për qytetarë lidhur me vendin e shkarkimit të mbetjeve sipas llojeve. Ndër të tjerash duhet të sigurohet që:

- Kontejnerët dhe vendi i destinuar për grumbullimin e mbeturinave duhet të etiketohen me shenjë të qartë dhe adekuate që tregon për rrezikshmërinë e mbeturinave;
- Ruajtja e akumulatorëve me Pb, kryhet në kontejnerë specialë të papërshkueshëm nga uji të pajisur me sisteme për mbledhjen e çdo lëngu që mund të rrjedhë prej tyre (në përputhje me dispozitat e legjislacionit aktual);
- Mbeturinat prej letre dhe kartoni të duhet të jenë të mbrojtura nga agjentët atmosferikë;
- Fraksioni organik i lagësht hidhet në kontejnerë të papërshkueshëm nga uji, të pajisur me një sistem mbylljeje (komuna përcakton pranimin apo jo të këtij fraksioni në qendër);
- Kontejnerët, e fiksuar ose të lëvizshëm, të përdorur brënda qendrës së grumbullimit dhe që nuk synohen të ripërdoren për të njëjtat lloje të mbeturinave, i nënshtrohen trajtimeve të përshtatshme për të lejuar përdorime të reja.
- Mbeturinat e ndezshme depozitohen në përputhje me dispozitat e legjislacionit aktual (komuna përcakton pranimin apo jo të këtij fraksioni);
- Të respektohen rregullat që rregullojnë ruajtjen e substancave të rrezikshme (në përputhje me dispozitat e legjislacionit aktual, komuna përcakton pranimin apo Jo të këtij fraksioni referuar politikave të përcaktuara prej nivelit qendror);
- Mbeturinat e lëngshme depozitohen në kontejnerë të lëvizshëm (si p.sh, bateritë ose rezervuarët e vegjël) të pajisur me pajisje të duhura të kontrollit dhe të pozicionuara në vend të mbuluar (në përputhje me dispozitat e legjislacionit aktual);
- Sistemet për ngarkimin dhe shkarkimin e lëngjeve nga rezervuarët duhet të mbahen efikas për të shmangur shpërndarjen në mjedis (në përputhje me dispozitat e legjislacionit aktual);
- Mbeturinat e rrezikshme nuk duhet të mbahen më shumë se 30 ditë në qendrën grumbulluese dhe ato duhet të dërgohen në vendin për magazinim (në rast të aplikimit, bazuar në Udhëzimin Administrativ për Menaxhimin e Mbeturinave të Rrezikshme-neni 19 paragrafi 4.

Kohëzgjatja e depozitimit të secilit lloj mbeturinash dërguar qendrës së grumbullimit për mbeturinat e rrezikshme nuk duhet të kalojë tre muaj, andaj ato duhet të transferohen në impiantin e trajtimit pasues të paktën një herë në çdo 3 muaj (itinerari mundet të variojë sipas llojit të fraksionit të ndarjes që prahen në qendër).

Referuar llojeve të mbeturinave që do të përcaktohen për tu magazinuar në qendër, në të gjitha variantet politikat komunale do të harmonizohen me ligjet në fuqi.

Referuar kompetencave dhe politikave të nivelit lokal, llojet e mbetjeve që do të pranohen në qendër, rekomandohen të jenë si vijon:

Mobilje, si:

- Tavolina, Komodina dhe rafte, Karrige, divanë dhe të ngjashme me to, Krevat dhe dyshekë,
- Shporet për ngrohje prej hekuri,

Materiale prej druri të tilla si:

- Dyer dhe dritare (pa xhama),
- Materiale të ngjashme prej plastike:
- Mobilje të ndryshme,
- Dyer dhe dritare (pa xhama),
- Mbeturina të bardha, të tilla si: lavatriçe, Televizorë, Frigoriferë, furrë etj,
- Tuba/vaska banjo,

Veshje dhe mbetje tekstili të tjera si qilima etj.

Megjithatë, lloji i mbeturinave që do të pranohen në QGMV, mund të zgjerohet më tej, me lloje të tjera, në bazë të asaj që është më shumë e nevojshme në Komunën e Rahovecit.

6.2 Specifikimi i kostove të pajisjeve për funksionalizimin e qendres së grumbullimit dhe magazinimit

Investimet bazike

Qendra e Grumbullimit të Mbeturinave të Vëllimshme do të ndërtohet në zonën e përcaktuar prej komunës së Rahovecit, varësisht në hapësirën ku planifikohet të zhvillohet aktiviteti për deponimin e mbetjeve inerte (në hyrje të lokacionit, në një zonë të qasshme dhe organizuar), hapësirë kjo në distancë 2.3 km prej qendrës së qytetit dhe e cila konsiston si pronë e komunës ku synohet të bëjë trajtimin e materialeve mbeturinë prej ndërtimit dhe demolimit.

Varësisht prej sipërfaqes në dispozicion rekomandohet që hapësira për këtë qendër të rrethohet me rrjetë metalike apo pjesë metalike për të shmangur shikimin nga jashtë objektit si edhe të mos pengojë funksionimin e aktiviteteve tjera Brenda saj dhe operimin e punëtorëve të kompanisë.

QGMV do të pajiset me infrastrukturë për shkarkimin e ujërave atmosferikë dhe ujrave të zeza, furnizim me ujë të pijshëm, lidhje me rrymë elektrike, një gjenerator rryme mbështetës dhe një depozitë uji (nëse nuk ka furnizim të vazhdueshëm). Platforma e shkarkimit të mbetjeve dhe seksioni (ndërtesa) e magazinimit do të mbulohet pjesërisht (mbulojë e lehtë me kapriatë metalike të ngjashme si në fotot më poshtë).

Përpos hapësirës së shkarkimi, QGMV do të organizohet në disa kabina/ndarje ose seksione (kabina të hapura) depozitimi të cilat do të jenë të mbuluara. Numri i kabinave/ndarjeve varet nga kategoritë e nënndarjes së mbeturinave të vëllimshme që do të pranohen. Përmasat/kapaciteti magazinues i

kabinave/ndarjeve apo seksioneve do të llogariten mbi bazën e sasisë së mbetjeve të vëllimshme dhe kohës së mbajtjes së tyre në objekt.

Rekomandohet që QGMV të ketë të paktën 5 seksione /kabina depozitimi dhe magazinimi të mbuluara, një për secilën kategori mbeturinash (dru, hekur, duro-alumin, plastike, mbeturina të bardha, metale jo- herroze etj) ku do të mund të magazinohen mbetjet sipas llojit.

Koha maksimale e magazinimit nuk do të jetë më shumë se 6 muaj.

QGMV do të ketë një zyrë, vend të përshtatshëm për veshjen e puntorëve dhe një tualet.

QGMV do të pajiset me mjetet e nevojshme të cilat do të lehtësojnë operacionet e grumbullimit, përpunimit, transportit dhe magazinimit të mbeturinave.

Në hapësirën e pranimit për qytetarë, QGMV do të pajiset gjithashtu me kontejnerë të madhësisë 5 dhe/ose 7m³, dhe kontejnerë për zbrazje të materialeve sipas llojeve.

Në të gjithë kontenerët e zbrazjes do të vendoset shënjëzimi për llojin e mbeturinës që do të hidhet/pranohet në të. Një pjesë e territorit të qendrës rekomandohet të caktohet si parkim për makina për qytetarë dhe kontejnerët për shkarkim.

Objekti duhet të pajiset gjithashtu me mjete ngarkimi, shkarkimi si dhe mjete pune të vogla të cilat përdoren për shpërbërjen/shkatërrimin e mbeturinave të vëllimshme.

Investimet në infrastrukturën e funksionalizimit bazik të qendres janë ekonomike dhe në parim do të bazohen në:

1. Punime gjurmimi ku do të përfshihen mbushje/ngjeshje dhe transport dheu;
2. Punime për kanalizimet e ujrave atmosferikë dhe ujrave të zeza;
3. Punime për furnizimin me ujë të pijshëm dhe ujë për shërbime të tjera dhe rrymë elektrike;
4. Rrethimi i hapësirës me rrjetë teli ose panele llmarine të valëzuar dhe një portë me rrëshqitje;
5. Furnizimi dhe vendosja e një peshore min 1 ton;
6. Asfaltim i platformës;
7. Furnizimi dhe vendosja e dy kontejnerëve për zyra, akomodimin e punëtorëve dhe tualet,
8. Ndriçim i jashtëm, ndriçim i platformës së grumbullimit dhe objektit të magazinimit të mbeturinave;
9. Ndërtimi i seksionit/platformës së grumbullimit (shkarkimit) të mbeturinave me mbulesë kapriatë metalike me h= 6 m (tipologjia Figura 6);
10. Ndërtimi i një magazine/ndërtese (i mbyllur nga 3 anët) për magazinimin e përkohshëm të mbeturinave. Ndërtesa do të mbulohet me kapriatë metalike dhe mbyllet nga tre anë me llamarinë (fletë metalike) të valëzuar.

QGMV do të ndërtohet në të paktën një sipërfaqe prej rreth 1065 m² (ndër të cilat pjesa e hapur me mbulojë rreth 600 m dhe 196 m² pjesa e magazinimit të mbetjeve) referuar kapacitetit maksimal të gjenerimit dhe llojit të mbetjeve që do të pranojë. Ndërtesa e magazinës rekomandohet të përbëhet nga 7ndarje ose kabina me gjatësi 4m secila, gjerësi 7m dhe lartësi (h) 6 m. Dimensioniet e objektit të magazinimit do të kërkojnë një hapësirë me gjatësi rreth 28 m, gjerësi 7 metra dhe lartësi 6 metra. Sipas ndarjeve do të magazinohen mbeturinat pasi të jenë veçuar sipas llojit të tyre. Objekti rekomandohet të jetë i mbyllur nga tre anët me llamarinë të valëzuar dhe çdo kabinë do të jetë e ndarë nga njëra - tjetra me llamarinë të valëzuar deri në lartësinë (h) 3m.

Megjënese komuna parasheh që të zhvillojë në të ardhmen aktivitete të selektimit dhe ballimit të mbetjeve të riciklueshme duke u referuar në planifikimet sipas Planit Komunal për Menaxhim të Mbeturinave, përmes vendosjes së një prese horizontale me kapacitet mesatar atëherë pjesa e magazinimit ofron mundësi për instalimin e pajisjeve për presim. Në raste të zgjerimit të

kapaciteteve për riciklim duhet të merret në konsideratë zgjerim i hapësirave për zhvillimin e aktiviteteve të riciklimit në lokacion.

Platforma e shkarkimit dhe grumbullimit të mbetjeve të vëllimshme rekomandohet të jetë sipas sistemit të hapur vetëm me mbulojë në metalike në formë L rezistente ndaj zjarrit në një bazament betoni arme të padepërtueshëm prej ujrave. Sipërfaqja e hapësirës totale për shfrytëzim për dërgimin e mbeturinave të vëllimshme do të jetë në total në 600 m² sipas dimensioneve 40 m gjatësi dhe 15 m gjërësi. Ndërkohë që zona e mbuluar ku do të pozicionohen kontenerët sipas shenjësimeve për llojin e materialeve që do të pranohen në to do të jetë 32 m gjatësi me 6 metër gjërësi dhe lartësi (l) 6 m; ku kontenerët sipas llojit do të vendosen në formë të rreshtuar dhe qasja për lëvizje brenda në hapësirë për shkarkim të mbetjeve do të jetë e lire dhe shkarkimi do të bëhet prej një ane.

Figura 8: Foto ilustruese e QGMV: pritja dhe zona e magazinimit

Punimet të cilat vlerësohen të ndërmerren do të jenë:

Vlerësimi i kostove të investimit fillestar rekomandohet të bëhet prej ekipës së projektimit pas definimit të hapësirës brënda lokacionit ku do të vendoset infrastruktura për dërgimin dhe grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme. Zërat e punimeve, volumet dhe kosto e saktë e tyre mund të ndryshojnë respektivisht nga projekti i detajuar për ndërtimin e objektit dhe objekteve tjera përcjellëse.

Tabela 3. Zërat e kostove për ndërtimin e hapësirës së shkarkimit të mbeturinave të vëllimshme/riciklueshme

Zërat e kostove	Njësia	Sasia	Çmimi njësi (Euro)	Shuma Euro
Punime gërmim - mbushje ngjeshje dhe transport dheu	m/kub	600	2	1 200
Punime shtrim i platosë (deri 10 cm)	m/katror	600	11	6 600
Rrethimi i sheshit me rrjetë teli ose panele llamarine të valëzuar	Metër	600	3	1 800
Porte me rrëshqitje	Copë	1	2000	2 000
Ndriçim i jashtëm dhe elektricitet	Njësi		5000	5 000
Vendosja e sistemi të ujëmbledhës t për ujra atmosferikë	Njësi		3000	3 000
Punime për furnizimin me ujë të pijshëm dhe ujë për shërbime të tjera	Njësi	1	5000	5 000
Kabine për zyre dhe tualet kabinë	Copë	1	4500	4 500
Vendosja e kamerave të sigurisë	Copë	4	180	720
Ndërtim mbulese kapriate metalike bashkë me murin beton i armuar (h = 6)	Metër katror	192	140	26 880
Ndërtim magazine/object me mbulësë kapriate metalike komplet	Metër katror	200	200	40 000
Vendosja e shënjestimit (tabela informuese)	Fikse			1500
Shuma sipas zërave më lart				98 200
TOTAL				98 200 Euro

Është me rëndësi që qendra të ketë qasje të mirë rrugore për mjete transportuese dhe të jetë e shtruar sipas standarteve.

Sipas zërave të kostove të përmbledhura, funksionalizimi bazik i QGMV do të kushtojë komunës së Rahovecit rreth 98 200 euro, i cili do të përfshijë kostot për punimet për hapësirën në qendër në vlerë 29 820 euro dhe punime të konstruksionit metalik dhe shënjestimi në vlerë 68 380 euro.

Komuna mund të realizojë punët për ndërtim të lokacionit në faza ku paraprakisht duhet të planifikojë buxhetin sipas punëve për realizim. Ndërtimi i lokacionit planifikohet sipas planit të nisë për vitin 2021-2022 dhe rekomandohet të bëhet në faza.

Specifikimi i pajisjeve për funksionalizimin e QGMV

Lokacioni i caktuar si qendër për grumbullim të mbetjeve të vëllimshme do të bëhet funksionale në tërësi pas sigurimit të pajisjeve bazike që ndihmojnë mbarëvajtjen e punës dhe përdoren për ngarkim dhe trajtimin e mbeturinave që do të pranohen në qendër. Në mënyrë të veçantë, QGMV, duhet të pajiset me:

- Mjet ngarkimi me kapacitet 0.5 - 1 m³,
- Vinc pirun;
- Mjet ngarkimi i vogël;
- Presë (baler) vertikale për presimin e mbeturinave të riciklueshme; (automatic or semi-automatic vertical baler press)

- Vegla dhe paisje të ndryshme pune;

Në qendër mund të vendosen 5 deri në 7 kontenierë 5-7 m³ të cilë do të përdoren për ndarjen dhe depozitimin e përkohshëm të mbetjeve sipas llojit që mund të gjenerohen nga procesi i selektimit të tyre (opsionale sipas konfirmimit të komunës, referuar planeve komunale sipas kategorive të mbeturinave).

Figura 9: Foto ilustruese e makinerisë gurëthyese

Kosto e vlerësuar e mjeteve dhe paisjeve të nevojshme për funksionimin e saj është paraqitur në tabelën që vijon.

Tabela 4. Vlerësimi i kostove të pajisjeve

Makineri dhe pajisje	Njësia	Sasia	Çmimi njësi (Euro)	Shuma Euro
Kontenierë 7m ³	Copë	5	1500	7 500
Mjet ngarkimi	Copë	1	80 000	80 000
Vinc pirun	Copë	1	70 000	70 000
Mjet ngarkimi i vogël	Copë	1	50.000	50.000
Presë	Copë	1	12000	12 000
Pajisje pune	Njësi	6	50	300
Shuma Pajisje				219 800Euro

Nga ky vlerësim rezulton se kostoja e pajisjeve kryesore për funksionalizimin e kësaj deponie është rreth 219 800 Euro.

Duhet theksuar se mjetet dhe paisjet për qendrën janë vlerësuar të reja, por sipas nevojës dhe mundësive të institucioneve përkatëse ato mund të jenë edhe të përdorura sipas specifikimeve teknike të përcaktuara prej ekspertëve të komunës. Në rast të furnizimit me mjete të përdorura kostoja e pajisjeve teknike përgjysmohet.

6.3 Operimi dhe Mirëmbajtja

Përveç ndërtimit, furnizimit dhe instalimit të paisjeve, në qendër do të jetë e nevojshme të parashihet aspekti operacional dhe organizativ që do të sigurojë funksionimin e kësaj qendre për pranimin e mbeturinave të vëllimshme dhe riciklueshme.

QGMV do të jetë pronë e Komunës së Rahovecit, e cila do të vihet në dispozicion për përdorim për kompaninë publike "Ekohigjiena" apo kooperimi në marrëdhënie kontraktuale me operatorë privatë sipas kushteve të përcaktuara prej komunës. Kompania do të duhet të sigurojë personelin e nevojshëm punëtor dhe drejtues, si dhe do të mbulojë të gjitha kostot për operimin përfshirë pagat dhe sigurimet shoqërore për punëtorët, pagesat për energjinë, dhe furnizimin me ujë, kostot e amortizimit të paisjeve (përlllogaritur rreth 2% e vlerës së investimit sipas zërave) si dhe mirëmbajtjen e funksionimin e tyre. Kostot për funksionimin dhe mirëmbajtjen e qendres do të paraqiten si vijon:

Tabela 5. Vlerësimi i kostove për operimin dhe mirëmbajtjen e QGMV

Kosto direkte staff	Njerëz	Numri punëtorëve	Paga mujore (përfshirë sigurimet)	Paga vjetore (Euro)
Administrator		1	400	4800
Shofer/mekanik		1	380	4560
Puntore		2	280	6720
Kosto staff		4		16 080
Total personel				
Kosto tjera shtesë				2000
Kosto energji elektrike				10.000
Karburant & Lubrifikant				2.000
Kosto mirembajtjeje pajisje (2%)				
Total o/vit				30 800 eur

Në QGMV do të punësohen të paktën 4 punëtorë detyrat e së cilëve caktohen prej organit mbikqyrës, në këtë rast Ndermarrja Publike "Ekoregjioni"1 me njësinë e saj "Ambienti". Sipas vlerësimeve kostoja për operimin dhe mirëmbajtjen e qendrës do të jetë rreth 30 800 euro në vit duke u ndarë në kosto direkte të stafit operativ në vlerë vjetore 16 080 euro/paga dhe kosto shtesë operimi dhe mirëmbajtje në vlerë rreth 14 720 euro/vit. Meqenëse QGMV do të ndërtohet pranë hapësirës të destinuar edhe për pranimin dhe trajtimin e mbetjeve inerte, kostot administrative dhe disa kosto të investimit fillestar për funksionalizimin e lokacionit do të mund të jenë të përbashkëta (zëra të kostove për investime bazike kosto shofer dhe kosto për punëtorë)

6.4 Kushtet teknike dhe operationale

Operimi i QGMV duke përfshirë mënyrën e grumbullimit, pranimit dhe trajtimin të mbetjeve që do të dërgohen në të do të kërkonte plotësimin e disa kushteve teknike dhe operacionale paraprake.

Paraprakisht, në rregulloren e tanishme për menaxhimin e mbeturinave të komunës së Rahovecit d o të shtohet se:

- Amvisërive, bizneseve dhe institucioneve (me një fjalë “klientët”) do ti ndalohet nxjerrja e mbeturinave të vëllimshme në Pikat e Grumbullimit të Mbeturinave të sistemit me kontejnerë publik të komunës,apo në sistemin derë më derë, jashtë kushteve të vendosura paraprakisht nga Komuna dhe Kompania (Operatori publik/privat);
- Komuna ka vënë në funksion të “klientëve”, Qendrën për Grumbullimin e Mbeturinave të Vëllimshme” në adresën e përcaktuar dhe sipas skicës bashkëlidhur.
- Aplikimi I tarifave do të bëhet sipas formës së shërbimit (komuna do të përcaktojë tarifën e shërbimit për grumbullimin e fraksionit të vëllimshme).
- Llojet e mbeturinave që do të dërgohen në qendër prej qytetarëve të komunë së Rahovecit dhe format e shkarkimit të tyre.

Referuar rregullave të operimit në QGMV, ato duhet të konsiderojnë si vijon:

- Operatori do të bëjë publike orarin e pranimit, kushtet dhe llojet e mbeturinave që do të depozitohen në QGMV, si dhe kushtet dhe tarifën e shërbimit për rastet kur operatori do ta bëjë vetë grumbullimin dhe transportin e këtyre mbeturinave me kërkesë të vecantë të klientëve.
- Klientët do të sjellin me mjetet e tyre ose do ti kërkojnë Operatorit marrjen dhe transportin e mbeturinave të vëllimshme për depozitim në QGMV;
- Mbeturinat që do të pranohen në QGMV do të peshohen në peshoren e objektit paraprakisht t depozitimit të tyre. Administratori i qendrës do të shënojë çdo ngarkesë që depozitohet në objekt:
 - o Sasinë në ton,
 - o Llojin e mbeturinave dhe sasinë respektive,
 - o Subjektin që i ka sjellë mbeturinat.
- Administratori i QGMV do të hartojë një raport mujor për sasinë dhe llojin e mbeturinave që grumbullohen në QGMV si dhe sasinë e mbeturinave që ndahen për ripërdorim dhe ato që dërgohen për depozitim përfundimtar në deponinë e Landovicës.
- Depozitimi paraprak dhe i përkohshëm i mbeturinave do të bëhet në kontejnerë për mbeturina të vëllimshme me kapacitet 5- 7m3, ose në vende – kabina të hapura të organizuara në hapësirë n e destinuar;
- Qendra do të ketë seksione (kabina të hapura) të veçanta për lloje të ndryshme mbeturinas h, të cilat do të tregohen me sinjalistikë, gjë që do të lehtësojë dhe orientojë klientët për shkarkimin e mbeturinave në vendin e duhur.

- Klientët do të inkurajohen që ti shkarkojnë vetë mbeturinat në seksionet apo kontejnerët për katës. Ndërkohë që për çështje sigurie, klientët do të asistohen nga punëtorët e qendrës;
- Kompania nuk do të ngarkojë tarifë për klientët të cilët i sjellin vetë mbeturinat e vëllimshme (politikat e komunës mund të ndryshojnë këtë pikë);
- Punëtorët e qendrës do të bëjnë zbërthimin, selektimin dhe magazinimin e mbeturinave që j anë depozituar në qendër. Ndërkohë që administratori i qendrës në bashkëpunim me drejtuesit e kompanisë do të vendosin modalitetet e përdorimit, ripërdorimit dhe destinacionin final të mbeturinave të riciklueshme apo të ripërdorshme që do të rezultojnë nga procesi i selektimit të mbeturinave të vëllimshme që do të depozitohen në qendër.
- Të sigurohet një mekanizëm inspektimi efektiv lidhur me standartet mjedisore të zbatuara në QGMV.

7. PLANI I VEPRIMEVE

Ndërtimi, blerja, furnizimi dhe instalimi i paisjeve për ta bërë plotësisht funksionale qendrën për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme në Komunën e Rahovecit është një projekt mesatarisht i kushtueshëm për tu përballuar vetëm nga buxheti i kufizuar i Komunës. Për rrjedhojë do të ishte e natyrshme që të planifikohej një zbatim i planit I ndarë në disa faza. Gjithsesi do të kërkohej angazhimi i drejtpërdrejtë prej anës së udhëheqësisë së komunës për të gjetur burime financimi nga Qeveria e Kosovës apo dhe në bashkëpunim me donatorë të ndryshëm që operojnë në fushën e mbeturinave në Kosovë.

Për të përmbushur zhvillimin e planit për ndërtimin e QGMV në komunën e Rahovecit rekomandohet që të ndahet në dy deri në tre faza:

Faza e I-rë (2021):

Hartimi i projektit të detajuar të zbatimit dhe pajisja me leje të caktuara prej komunës kundrejt kompanisë apo prej MEA. **Kosto për Fazën e I-rë vlerësohet rreth xx Euro** sipas zërave të mëposhtëm të punëve:

- Integrimi i projektit të QGMV në planin e prokurimit dhe buxhetin e komunës;
- Hartimi i projektit të zbatimit
- Pajisja me lejeve mjedisore sipas legjislacionit në fuqi
- Rishikimi i rregullores për menaxhimin e mbeturinave
- Përcaktimi i rregullave të funksionimit të QGMV dhe publikimi

Faza e II-të (2021 - 2022):

Prokurimi dhe kryerja e punimeve të infrastrukturës. Këto punime në këtë fazë do të përfshijnë: **Kosto për Fazën e II-të vlerësohet rreth 98 200 Euro** (përfshi dhe rrethimin e hapësirës) sipas zërave të mëposhtëm të punëve:

- Gërmim, mbushje dhe sheshim i platosë;
- Rrethim i lokacionit me rrjetë teli;

- Vendosija e një porte të lëvizshme në hyrje;
- Ndriçim i jashtëm periferik;
- Vendosija e Ujëmbledhësve për ujrat e shiut/atmosferikë;
- Vendosija e një kabine në hyrje të qendrës si ambient zyre për administratorin/punëtorët dhe vendosja e kabinës për tualet;
- Vendosija eventuale e kamerave të sigurisë
- Ndërtim i mbulesës së platosë me mbulesë kapriate metalike
- Vendosija e kontenerëve
- Shënjëzimi i qendrës
- Hartimi i strategjisë së komunikimit dhe fushatës së ndërgjegjësimit të qytetarëve

Sipas vitit kalendarik 2021-2022 synohet që komuna e Rahovecit të ketë bërë eliminimin e deponive ilegale prezente në territorin e komunës dhe të ketë funksionalizuar lokacionin e përkohshëm për deponimin e mbeturinave inerte.

Faza e tretë (2022 - 2023):

Ndërtimi i qendrës së magazinimit, Furnizimi me pajisje dhe Funksionalizimi operativ i qendrës dhe përgatitja e marrëveshjeve me operatorë privatë në sektorin e riciklimit. **Kosto për totale për Fazën e III-të vlerësohet rreth 307 300 Euro** (duke paraparë pasqisje të reja dhe kostot operative dhe të mirëmbajtjes) sipas zërave të mëposhtëm të punëve:

- Përgatitja e specifikimeve teknike dhe prokurimi i punëve dhe paisjeve për funksionimin e QGMV.
- Ndërtim magazine mbulesë kapriate metalike komplet
- Prokurimi dhe instalimi i paisjeve për QGMI
- Funksionalizimi, operimi dhe mirëmbajtja e pajisjeve në qendër

Në tabelën në vijim janë ofruar të dhëna të detajuara mbi investimet kapitale në periudhë kalimtare:

Tabela 6. Planifikimi i zbatimit të planit, komuna Rahovec

FAZA I – viti 2021 Faza përgatitore			
Veprimtaria	Kostoja totale (EU)	Afatet kohore	Përgjegjësia
Integrimi i projektimit të QGMV në planin e prokurimit dhe buxhetin e komunës		Shkurt 2021	Kryetari komunës, zyra financave
Hartimi i projektit të zbatimit			DSHP, Drejtoria për Urbanizëm, Drejtoria financave
Marrja e lejeve sipas legjislacionit në fuqi		Prill 2021	Komuna, Drejtoria për Urbanizëm
Rishikimi i rregullores për menaxhimin e mbeturinave		Qershor 2021	DSHP, Drejtoria për Punë Inspektuese

Hartimi dhe rishikimi i rregullave të funksionimit të qendrës		Tetor 2021	DSHP, Drejtoria për Punë Inspektuese
Totale kosto faza I			
FAZA II– Viti 2022 Ndërtimi dhe vendosja në funksion e QGMV			
Zbatimi i punimeve të ndërtimit dhe të infrastrukturës për vënien në funksionim të lokacionit		Dhjetor 2021 – mars 2022	Kryetari komunës, DSHP, Drejtoria për Punë Inspektuese
Hartimi i strategjisë së komunikimit dhe fushatës së ndërgjegjësimit të qytetarëve	10 000	Tetor 2021	Kryetari komunës, DSHP
Fillimi i operimit për pranim të mbeturinave të vëllimshme		Mars 2022	Komuna, Ndermarrja Publike , palë të treta private
Totale kosto faza II	68 200		
FAZA III – Viti 2022- 2023 Ndërtimi dhe vendosja në funksion të plotë të QGMV			
Përgatitja e specifikimeve teknike dhe prokurimi i paisjeve për funksionimin e deponisë së mbetjeve inerte		Shtator 2022	Kryetari komunës ,DSHP, Drejtoria financave
Ndërtimi i qendres për magazinim	40 000	Dhjetor 2023	Kryetari komunës ,DSHP, Drejtoria financave
Operimi i plotë i qendrës të për grumbullim dhe magazinim të mbeturinave të vëllimshme		Qershor 2023	Ndermarrja Publike “Ekoregjioni”1/operatorë të tjerë privatë, Drejtoria për Punë Inspektuese
Totale kosto faza III	307 300		

Planifikimet financiare supozojnë së një pjesë e shpenzimeve për ndërtimin dhe funksionalizimin e QGMV do të sigurohen nga donacione prej organizatave ndërkombëtare, ndërsa një kosto e pjesshme kryesisht e investimit bazik dhe ato operative do të mbulohet nga buxheti i vetë Komunës dhe Ndermarrja Publike “Ekoregjioni”1 me njësinë e saj “Ambienti” dhe kompania private “Ekodrinia”. Hartimi i projektit të zbatimit do ti ofrojë Komunës një projekt të zbatueshëm dhe të financueshëm me të cilin do të përfaqësohet denjësisht përpara organizatave donatore të cilat mund të financojnë këtë plan.

Si konkluzion, mund të themi se zbatimi i masave të para të Planit për ngritjen e sistemit eficient për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme deri në realizimin e Qendres për grumbullimin dhe trajtimin e tyre sipas planit për komunën e Rahovecit për menaxhimin e mbeturinave inerte, mund të fillojë prej vitit 2022. Përpjekjet e para të aktiviteteve që komuna planifikon të ndërmarrë rekomandohen që në situatë kalimtare pasi të ketë përcaktuar lokacionin e ku qytetarët do të mund të dërgojnë mbeturinat e vëllimshme, do të fokusohen në aplikim të rregullores, informim dhe monitorim.

Praktikat e vetëdijësimit publik për hedhjen e diferencuar të mbeturinave të vëllimshme përmes aktiviteteve të grumbullimit të veçantë të tyre/apo dërgimit vullnetar në lokacionin e paracaktuar, duhet të shoqërohen me informim publik sipas një kalendari të caktuar dhe sipas formave të

pagesave të aplikuara sipas rregullores komunale për mbeturina. Gradualisht, institucioni komunal përmes donatorëve potencialë duhet të gjejë zgjidhje për ndërtimin e kësaj deponie dhe funksionalizimin e saj sipas fazave të përshkruara.

Plani rekomandohet të rishikohet çdo 6 muaj nga Grupi Punues i Komunës për të bërë përditësimin e afateve dhe rregullimet e nevojshme në kuadër të ndryshimeve që mund të shfaqen gjatë zbatimit të tij.

Përgatitur nga:
Green Art Center-Prishtina
"GAC"